

Psykolog tidningen

FORSKAREN
som använder
hjärnavbildning
i psykologins
tjänst

**"Som ny i branschen
är jag tacksam
för alla uppdrag"**

Hyrpsykologens villkor:

- Högre lön
- Stor frihet
- Osäker
anställning

FRÅGA JURISTEN:

**"Får patienten
spela in mig?"**

KONGRESS 2016

● Så mycket får ordföranden tjäna ● 35-timmarsveckan klubbades igenom ● Målgång för specialistutbildningen

Leiter-3

– Ett icke-verbalt begåvnings-test för barn och vuxna

Leiter-3 är reviderat i en tredje upplaga och är ett icke-verbalt begåvnings-test för ett brett åldersspann för åldrarna 3 till 75+ år. För barn och vuxna med språksvårigheter, svenska som andraspråk eller för icke-svensktalande ger Leiter-3 en bred och rättvis bedömning av kognitiva funktioner som logik samt visuell och visuospatial förmåga. Testet genomförs med gester och olika stimulusmaterial.

Nytt för den tredje upplagan av Leiter är att materialet innefattar 10 deltest fördelade på två batterier. Testtiden är kortare och flera av de tidigare deltesten har utvecklats med ny design och nytt stimulusmaterial.

Psykologer är mumma för bemanningsbranschen

Bemanningsföretagen var förbjudna under nästan hela 1900-talet. Den typen av parasitörer skulle inte få livnära sig på svensk arbetsmarknad, ansåg dåtidens politiker.

I dag är synen mer nyanserad. De bemanningsanställda behövs inom industrin, efterfrågan är mer svajig än förr. Personal kan behöva fyllas på med kort varsel och plötsligt är behovet borta.

Inom andra delar av arbetsmarknaden är bemanningsbolagen mer kontroversiella. Journalistbranschen är ett exempel.

Att kapa personal är en dyr och smärtsam process. Då är det smidigare att en stor del av personalen, säg 30 procent, är bemanningsanställd. Personalen blir ett dragspel. När konjunkturen viker är det bara att trycka ihop bälgen, inget trilskande med turordningsregler.

Att psykologer är mumma för bemanningsbolagen har andra förklaringar. Till exempel är köerna för ADHD-

utredningar oändliga, i Norrland är väntetiden två år. Snabbt in med psykologer, snabbt ut. Givetvis finns fördelar med en bemanningsbransch för psykologer; när efterfrågan är större än utbudet ökar möjligheten att driva upp lönerna. Psykologer kan också värdera friheten som bemanningsanställd, ingen arbetsdag är den andra lik. Men detta är en bransch som behöver sättas under lupp, redan när den befinner sig i startgroparna. Vad händer med de fasta anställningarna, kontinuiteten, vad händer med villkoren?

Arbetsmiljön för psykologer är tillräckligt pressad. Kongressbeslutet om att verka för 35-timmarsvecka var därför inte helt överraskande, även om förbundsledningen skakade på sina huvuden när de såg röstsiffrorna. Om arbetsmiljön för psykologer varit rimlig, då hade den frågan kanske aldrig kommit upp. Nu behöver förbundsledningen hålla två bollar i luften för arbetsmiljön; sänkt arbetstid och mindre stress.

LENNART KRIISA

Skriv till oss: redaktionen@psykologtidningen.se
Läs oss på: psykologtidningen.se
eller på: facebook.com/psykologtidningen.se

REDAKTIONEN:

Chefredaktör och ansvarig utgivare:
Lennart Kriisa
mobil 070-967 64 53
lennart.kriisa@psykologtidningen.se

Reporter, redaktör och stf ansvarig utgivare:
Kajsa Heinemann
mobil 0709-67 64 78
kajsa.heinemann@psykologtidningen.se

Reporter och redaktör:
Peter Örn
mobil 0703-09 10 42
peter.orn@psykologtidningen.se

Besöksadress:
Nytorgsg 17 A, Stockholm

REDAKTIONSRÅDET:

Gerhard Andersson, professor i klinisk psykologi vid Linköpings universitet och KI.

Jenny Klefbom, psykolog och författare.

Viktoria Konstenius, psykolog, organisationskonsult och författare

Jonas Ramnerö, psykolog vid Stockholms universitet

Nora Hansson Bittår, studeranderepresentant

Formgivning: Marianne Tan Korrektur: Omslagsfoto:
marianne@tanproduktion.se Mats Wirstrom Ulrica Zwenger

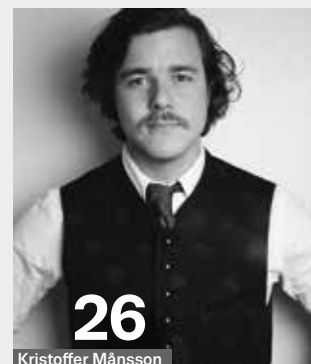
FOTO: ULRICA ZWENGER

Innehåll nr 9-10/2016 9/12 – 2/2 Årgång 62

FOTO: ULRICA ZWENGER

Kristoffer Månsson

16-25
Kongressen 2016

- 4 Psykologer i Media
- 5 Stefan Blomberg om att bli tv-kändis

AKTUELLT

- 6 Hyrpsykologer – så växer branschen
- 12 Mindfulness mot återfall i depression

- 14 Så ska flyktingar bemötas

KONGRESSEN

- 18 Studenterna fick igenom 35-timmarsveckan
- 20 Hård debatt om lönerna
- 24 Specialistutbildningen nära köra fast

- 25 De ska leda förbundet

26 FORSKARINTERVJUN

Kristoffer Månsson letar svar bland hjärnabbildningar

NYTT I TRYCK

- 31 Psykologin bakom hälskarteknikerna

MEDLEMSSIDORNA

- 32 Ordförande Anders Wahlberg om varför kongressen både värmdes och skrämdes
- 34 Fråga juristen: Får patienten spela in mig?

FOTO: BO HÅKANSSON, BILDUPPFRAGET/SVT

”Jag är en aktivist som strävar efter att påverka de människor som inte kan förstå hur det är att vara annorlunda.”

Erica Anderson, professor i psykologi i USA och transperson, i SVT-programmet *Allt för Sverige*. Hon blev utslagen i femte omgången efter att bara ha fått ett rätt av tio på ett minnestest.

FOTO: CAROLA BLORCK

– En ”trygg” hjärna ger oss möjlighet att fundera över hur vi väljer att bete oss. Den mentala träningen har också visat sig förbättra den fysiska och psykiska hälsan, säger psykologen **Christina Andersson** i *Dagens Nyheter*. Hon är aktuell med boken *Compassioneffekten*.

– Kort, koncist och konkret ska man prata med små barn, vet man ingenting så säger man:

”Jag vet inget ännu”

Psykologen **Cia Skog** till Sveriges Radio P4 Göteborg om hur man pratar med barn efter dödsskjutningar i Göteborg.

”

Internet är bara ett annat format. Det är absolut ingen quick fix. Kraven på patienten är exakt lika stora som vid en sedvanlig behandling”,

Erik Hedman, docent i klinisk psykologi och vinnare av Athenapriset, i *Dagens Medicin* om internetbehandlingar.

FOTO: MIA CARLSSON

”

Många i USA, i Sverige och i andra länder kanske känner det som om att valet av Trump verkligen är en katastrof. Men håll inne med de känslorna och spar dem till samtal med andra vuxna”,

uppmärksam psykologen **Åsa Landberg** i *DN* eftersom föräldrar smittar sina barn med oro.

FOTO: ISTOCKPHOTO

”

Att Umeå kommun säljer kvacksalveritjänster till besökarna under förespeglningar att det botar högt blodtryck är en smärre skandal.”

Psykologen **Mattias Lundbergs** blogg citeras i Västerbottens Folkblad efter att en kommunal bad- och träningsanläggning i Holmsund börjat erbjuda koppning.

Psykologtidningen

Utgivningsdag: 9-10 oktober 2016

Postadress: Nytorpsg 17A,
116 22 Stockholm
e-post: redaktionen@
psykologtidningen.se
www.psykologtidningen.se
ISSN 0280-9702

Annonser: Newsfactory
Eftertextannonser & material:
Madeleine Nordberg,
08-505 738 15
madeleine.nordberg@
newsfactory.se

Textannonser:
Madeleine Nordberg,
kontaktuppgifter se ovan

Prenumerationer och adressändringar:

Vasabyrå
Tel 08-567 06 430
msc@vasabyran.se

Pris: 600 kr inkl moms helår,
10 nr, 2016.
Utrikes 700 kr.
Lösenummer 60 kr

Plusgiro: 29 77 01-5
Bankgiro: 5675-9202

Psykologtidningen på nätet:
All redaktionell text
lagras elektroniskt för att

kunna publiceras också på
internet. Författare som
inte accepterar detta måste
meddela förbehåll. I princip
publicerar vi inte artiklar
med sådana förbehåll.

TS-kontrollerad upplaga
12 000 ex 2014.

Medlem av

Tryck:
Exaktaprinting,
Malmö

PRESSTOPP FÖR NOTISER

	1-2017	2	3	4-5	6
Utgivningsdag	3/2	9/3	20/4	1/6	24/8
Manusstopp	11/1	22/2	5/4	17/5	9/8

”Jag är rädd för vad andra psykologer ska tycka”

5 frågor till Stefan Blomberg, en av Sveriges främsta experter på mobbning i arbetslivet, som i fem program – som utspelas på fyra arbetsplatser – ska coacha Morgan Alling i SVT:s serie *Morgans Mission*.

1 Hur känns det att få en miljon tv-tittare?

– Det är otroligt pirrigt, skrämmande, men också fascinerande. Mest är jag rädd för vad mina kollegor och psykologer ska tycka, om de tycker att jag är bra eller inte. Många av oss är så snabba att tolka och bedöma, och det som visas i tv är en så extremt liten del av allt material. Men som det känns nu så tror jag att serien blir bra.

2 Varför tackade du ja?

– För den stora möjligheten att sprida kunskap om mobbning i arbetslivet till en bredare allmänhet. Innan resonerade jag med min chef, och vi kom tillsammans fram till att eftersom en av våra uppgifter är att påverka arbetsmiljön var det här ett bra tillfälle att vara med som expert. Det finns så fruktansvärt mycket sjuklighet kopplad till mobbning, vi ser hos de svåraste mobbningsfallen traumasymtom, som efter tortyr och våld.

3 Berätta om din roll?

– Min roll är att vara Morgan Allings coach, bollplank och expert när vi besöker olika arbetsplatser. Vi har

inte valt arbetsplatser med kända problem; det hade blivit alldeles för utlämnande för berörda personer och det avrådde jag starkt ifrån. Vi har fokuserat på hur mobbning kan förebyggas, vilka riskfaktorerna är och hur de bäst kan undvikas. Jag blev förvånad över hur fruktansvärt påläst Morgan var, hur han och hela produktionsteamet närmade sig området och människorna med oerhörd respekt.

4 Får serien mobbare att sluta mobba?

– Vi kommer nå brett och vi kommer definitivt att nå chefer och HR-folk. Men mobbning uppstår i organisationer som inte fungerar bra. Vi hoppas såklart väcka uppmärksamhet, höja kunskapen och medvetandenivån på de här frågorna och få bort fokus från att det handlar om onda som mobbar och sköra och udda individer som mobbas – så ser det inte ut. Mobbning uppstår ur konflikter som urartar, konkurrens och när homogena grupperns identitet hotas av någon som inte passar in, någon som

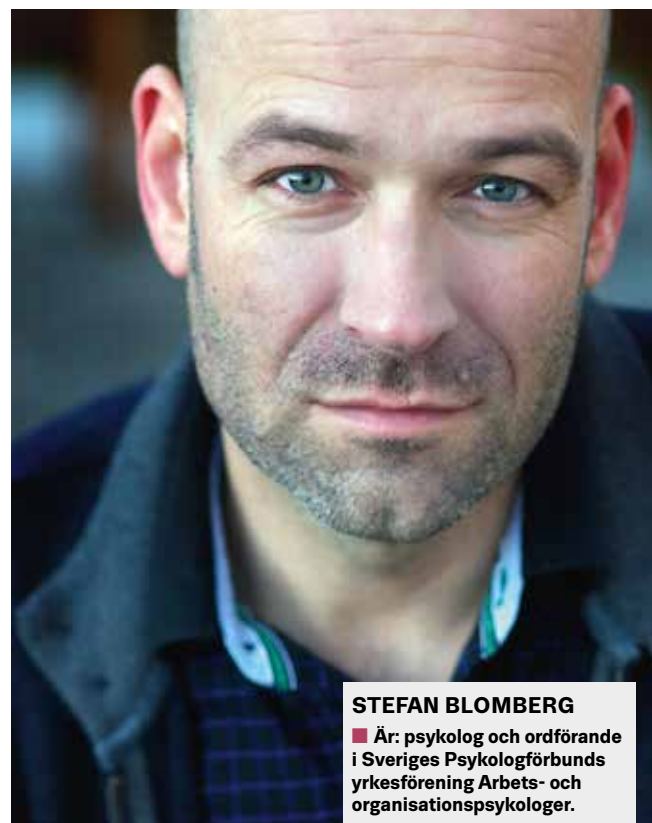

FOTO: RIKARD KNUTSSON

STEFAN BLOMBERG

■ Är: psykolog och ordförande i Sveriges Psykologförbunds yrkesförening Arbets- och organisationspsykologer.

■ Aktuell: expert i SVT:s *Morgans Mission*, som denna gång handlar om mobbning i arbetslivet (börjar sändas mars 2017). Även nominerad till Stora Psykologpriset 2017.

■ Författare till: *Mobbning på jobbet – uttryck och åtgärder* (2016)

avviker. Eller en pliktrogen som kritiserar en grupp som är slapp.

5 Varför är du så intresserad av mobbning?

– Det är bara en slump. Jag fick tips om en världskonferens om mobbning i arbetslivet i Danmark, sommaren 2006. Jag intervjuades av *Psykologtidningen* – samtidigt kom Arbetsmiljöverkets rapport. Då drog det igång. *Aftonbladet*, *Sveriges Radio*, *TV4*, alla morgonsoffor. Plötsligt var jag Sveriges

främsta expert på mobbning. Men det var först efter konferensen som jag började läsa på, och fångades av området och komplexiteten.

Morgans Mission börjar sändas i mars 2017 i Sveriges Television. ●

KAJSA HEINEMANN

"Det är win-win-win"

Bemanningsföretagen som hyr ut psykologer ser ljust på framtiden. Randstad Care AB har på bara ett år gått från två till tjugo hyrpsykologer.

– Klart det är bra business, säger Per Söderberg, konsultchef.

TEXT: KAJSA HEINEMANN

Marknaden för hyrpsykologer är ny – och växer snabbt. Sedan 2015 har flera bemanningsföretag, som hyr ut sjukvårds- och hälsopersonal, mer än fördubblat sin psykologverksamhet. Många gör miljonvinster. Det visar *Psykologtidningens* kartläggning.

Sex av sju bemanningsföretag som ingick i kartläggningen har på kort tid ökat markant eller mer än fördubblat antalet psykologer att hyra ut. Alla tror att de kommer att ha ännu fler i framtiden.

Per Söderberg, konsultchef på Randstad Care med ansvar över området psykiatri, ser ännu inte samma konkurrens om psykologer som om psykiatriker, men tror att det bara är en tidsfråga.

– Själv jobbar jag nu med flera nya upphandlingar. Flaskhalsen är mest en fråga om hur mycket arbete jag hinner med, säger han.

Med sina 1 671 anställda – och en vinst förra året på 14,5 miljoner kronor – är Randstad Care en av de största leverantörerna inom området. På bara ett år har deras psykologverksamhet ökat från två till tjugo hyrpsykologer. Ätt efterfrågan är så stor i dag beror på det stora antalet

beställningar av neuropsykiatriska utredningar för klienter inom kriminalvården – som är en av deras största kunder.

– Kriminalvården har fått ett tidsbegränsat regeringsuppdrag att utreda våldsbenägna män, och har inte själva kapaciteten att göra alla ADHD-utredningar. Därför hyr de specifika tjänster och uppdrag vid behov och under en begränsad tid. Det skulle bli för dyrt att anställa psykologer. Då är vi ett bra och billigare komplement, säger Per Söderberg och fortsätter:

– Sedan har du aspekten, vilket är lite farligt att säga, att om en psykolog inte fungerar, så erbjuder vi kunden en ny psykolog direkt. Kunden slipper då den jättelika kostnaden att omplacera eller ersätta en anställd psykolog, vilket är en säkerhet för uppdragsgivaren och klienterna, men också för oss som ansvarar för kvalitetssäkringen.

Hyrpsykologer finns inom alla sektorer, flest inom kriminalvården och elevhälsan. Många arbetar även inom psykiatrin, primärvården, på HVB-hem och flyktmottagningar. I glesbygden har hyrpsykologer länge varit det enda alternativet.

Uppdragen varierar: inbopp, utred-

Per Söderberg ser ljust på framtiden

ningar, kriser, behandling. De kan vara över längre tid men är oftare korta insatser.

– Många vill ha punktinsatser eller hjälp under rekryteringsprocesser. Skolor vill främst ha begåvnings- och basutredningar och Bup vill ha neuropsykiatriska utredningar. Men kunderna köper även in tjänster på längre tid, säger Linda Uddén, Sverigechef på Centric Care.

Linda Uddén

Tendensen att köpa in psykologtjänster i stället för att anställa har också Skolpool Sverige och PR-Vård erfarenhet av.

– Vi ser att fler och fler skolor inte vill

FAKTA/BEMANNINGSFÖRETAG

RANDSTAD CARE AB

Område: Kriminalvården, asyl- och flyktingmottagningar, psykiatri, primärvård, kommun
Omsättning/vinst: 831 010 KSEK/14 504 KSEK
Anställda: 1671
Antal hyrpsykologer: "Minst 20"

MIX MEDICARE AB

Område: Psykiatri, kommun och "nästan alla områden inom vårdsektorn".
Omsättning/vinst: 18 197 KSEK/378 KSEK
Anställda: 28.
Antal hyrpsykologer: "Ingen uppgift"

SKOLPOOL SVERIGE AB

Område: Skolan.
Omsättning/vinst: 34 123 KSEK/1 328 KSEK
Anställda: 61
Antal hyrpsykologer: "2012 hade vi en, i dag fem-sex"

DOC CONNECT NORDIC AB

Område: Skola, primärvård, Bup (privata) och landsting (privata).
Omsättning/vinst: 273 293 KSEK/34 144 KSEK
Anställda: 70
Antal hyrpsykologer: "Ingen uppgift"

PR VÅRD AB

Område: Hälsa, vård omsorg i hela Sverige
Omsättning/vinst: 30 185 KSEK/7 367 KSEK
Anställda: 34
Antal hyrpsykologer: "Minst ett tiotal"

CENTRIC CARE AB

Område: Skola och Bup-mottagningar samt privata aktörer i hela Sverige
Omsättning/vinst: 97 666 KSEK/979 KSEK
Anställda: 84
Antal hyrpsykologer: "Fördubblat psykologverksamheten sedan 2010"

CAPO UTVECKLING

Område: Utredning, handledning, konsultation
Omsättning/vinst: 2 KSEK/0 KSEK
Anställda: 1
Antal hyrpsykologer: "Ingen nu"

anställa en psykolog. I stället skriver de avtal med oss, säger konsultchefen Nina Lilja på Skolpool.

Ett av de mest lönsamma bemanningsföretagen är Doc Connect AB. De har precis fått upp ögonen för psykologer. Nyligen uppvaktade företaget Bup-mottagningar i Stockholm för att undersöka intresset bland psykologer. Om de fick napp vill Marcus Ohlsson, områdesansvarig för bemanning av psykologer, inte svara på.

– Vi hyr ut psykologer till Bup, men bara till privata aktörer, säger han. Men vi ser även en stor efterfrågan från skola och primärvård.

Inom den snabbt växande branschen råder misstänksamhet.

Ebrahim Daghigh, vd på Mix Medica-

re AB, vill inte berätta hur många hyrpsykologer han har i sitt stall.

– Du kan ju vara en konkurrent. Men visst har jag psykologer som vill jobba.

Flera bemanningsföretag betonar även lönsamheten för hyrpsykologen.

– Våra hyrpsykologer tjänar mer än som anställd. Och så måste det vara, de står ju för omkostnader, pension, och så jobbar de hårt, säger Malin Conde, regionchef på PR vård AB. Jag har en psykolog som är mitt säkraste kort. Han åker på turné varje vecka, jobbar i Småland, i Göteborg – överallt.

Per Söderberg på Randstad Care:

– Ja, det är en win-win-situation. Alla tjänar på det. En inhyrd psykolog tjänar cirka 20 procent mer som uthyrd konsult än som anställd. ●

”Jag gillar friheten”

Mest uppskattar han friheten, variationen och lönen. Men det var inte villkoren som lockade Hans-Martin Engström att bli hyrpsykolog.

– Jag hade egentligen inget val, säger han.

TEXT: KAJSA HEINEMANN

FOTO: ULRICA ZWENGER

När Stockholms läns landsting skärpte riktlinjerna för bisysslor ställdes Hans-Martin Engström inför ett ultimatum: jobba heltid eller säg upp dig. Hittills hade Hans-Martin Engström varit deltidsanställd för att hinna med egna projekt och sin forskning.

– För mig var det aldrig aktuellt att inte få driva egna idéer. Jag tänkte: Nu chansar jag och tar steget ut härifrån.

De första månaderna levde han knapert och på sparade pengar. Han hade sagt upp sig utan att ha något att gå till. Men så i mars kontaktade han ett bemanningsföretag som hyrde ut psykologer, och fick napp direkt. Sedan dess har uppdragen som hyrpsykolog blivit allt fler.

”Ekonomiskt är det också fördelaktigt. Det är bättre betalt”

– Jag bestämde mig för att ge det två år. Men nu trivs jag jättebra och kan verkligen tänka mig att fortsätta länge.

Ingen arbetsdag är den andra lik. Ena dagen ger han psykologisk behandling inom Kriminalvården i Sala, nästa gör han neuropsykiatriska utredningar på klienter på kriminalvårdsanstalten i Eskilstuna. Däremellan har han varierande uppdrag på tre-fyra olika arbetsplatser inom Stockholms län.

– Jag trivs med friheten och att välja mina uppdrag. Omväxlingen är stimulerande. Ekonomiskt är det också fördelaktigt. Det är bättre betalt än att vara anställd och det är väl rimligt eftersom uppdraget som hyrpsykolog är förenat med större osäkerhet.

Hans-Martin Engström är inte anställd, utan fakturerar som egen företagare för sina tjänster. Uppdragen får han via bemanningsföretag, som också är de som står för upphandlingar och administration – och kvalitetssäkringen.

Att själv slippa söka uppdrag och göra allt det administrativa, underlättar mycket, menar Hans-Martin Engström.

– Det är ett oerhört tidskrävande jobb som jag slipper ägna min tid åt. För mig passar det arbets sättet bra, säger han.

Marknaden för hyrpsykologer är fort-

farande ganska ny, uppdragen är inte så många och konkurrensen mellan bemanningsföretagen och mellan psykologer stor.

– Som hyrpsykolog måste man hela tiden försäkra sig om att ha tillräckligt med uppdrag, vilket kan vara stressigt, säger han.

Som nischad psykolog inom kriminal- och beroendevården med flera års erfarenhet får han främst uppdrag inom kriminalvården, men även på HVB-hem och behandlingshem. Uppdragen spänner oftast över längre tid, vilket är viktigt för att utföra ett professionellt jobb, menar Hans-Martin Engström.

– Jag har haft tur som fått uppdrag som sträcker sig över flera år, och att anstalterna är så flexibla. Men ingenting är

Fallgroparna är flera

Förhandlingschefens råd: Var noga med villkoren. Och undersök avtalen.

– Annars kan det bli dyrt, säger Carl-Axel Holmberg.

TEXT: KAJSA HEINEMANN

Allt fler bemanningsföretag erbjuder uppdrag, nya arbetsplatser och högre lön.

Lockande, ja visst! Men innan du hoppar på som hyrpsykolog, undersök avtalen och se till att företaget har kollektivavtal.

– Om företaget inte har kollektivavtal får anställda förhandla om varje fråga. Har företaget kollektivavtal gäller avtalet för alla anställda, även psykologer. Men om arbetsgivaren tecknat olika kollektivavtal kan olika avtal tillämpas på olika grupper. Då är det viktigt att ta reda på vad som gäller, säger Carl-Axel Holmberg, förhandlingschef på Sveriges Psykologförbund.

Kollektivavtal löser många komplicerade frågor och underlättar för både anställda och arbetsgivaren. Viktigt att få med i avtalet, enligt Carl-Axel Holmberg, är: tjänstepension, arbetstid, semester, löneutfyllnad vid föräldradagighet och sjukdom, försäkringar och medbestämmande.

Bemanningsföretagen ansvarar för kvalitetssäkringen. Vilket ansvar har psykologen?

– Det beror på vad som avses med kvalitetssäkring. Psykologen har alltid ett ansvar kopplat till sin legitimation. Sedan är det viktigt att klargöra vem som är vårdgivare i relation till vårdtagaren. För vårdgivaren har också ett stort ansvar.

Hyrpsykologer har högre lön än anställda inom samma verksam-

Carl-Axel Holmberg

het. Vilket är mest fördelaktigt för psykologen?

– Lön är en viktig del av arbetet. Men möjlighet till karriär, professionell utveckling, god arbetsmiljö, kollegor samt andra förmåner och villkor så som semester och pension är också viktigt. Som anställd omfattas du av de arbetsrättsliga regelverken och de rättigheter och skyldigheter som är kopplade därtill. Vilket är oerhört viktigt.

Finns regler för uppdragens längd?

– Det finns en lagstiftning som gör att gränsdragningen mellan egenföretagare och arbetstagare kan bli mycket komplicerad och leda till omfattande ekonomiska konsekvenser för bägge parter. Det kan väcka frågor kring arbetslöshetsförsäkring och vad den enskildes inkomster ska klassificeras som: Är det en tjänst eller näringsverksamhet? Om det visar sig att det egentligen handlar om en anställning, och inte ett uppdrag, kan uppdragsgivaren tvingas betala retroaktiva arbetsgivaravgifter. ●

Hyrpsykologen Hans-Martin Engström är alltid på väg. Från Sala till Eskilstuna och åter till hemmet på Ekerö.

säkert. Upphandlingarna omförhandlas regelbundet och då kan arbetsgivaren ta ställning till om den är fortsatt nöjd. Om inte, blir jag av med uppdraget, säger han och fortsätter:

– Men just nu är jag, som fortfarande är så ny i branschen, mest tacksam att jag får uppdrag.

Även om Hans-Martin Engström trivs med jobbet som hyrpsykolog, var det inte hans förstahandsval.

– Om jag hade fått fortsätta ägna mig åt egna projekt hade jag jobbat kvar på Beroendecentrum. Definitivt. Det var med stor osäkerhet jag gick ut i det här. Men som det ser ut nu behöver jag snarare avgränsa mig; jag tackar ja till för många uppdrag. Vilket såklart är glädjande efter bara ett halvt år som hyrpsykolog, säger han. ●

”Ett race till botten”

När Luleå kommun ersatte den fasta psykologtjänsten med en hyrpsykolog gick den lokala psykologföreningen i taket.

– Vi såg hur de anställda och eleverna drabbades, säger Joel Rutschman, psykolog på Centrala Elevhälsan i Luleå kommun.

TEXT: KAJSA HEINEMANN FOTO: ULRICA ZWENGER

Joel Rutschman

Efter att Luleå kommun 2012 beslutade att införa självstyrande kommunala skolor, så kallade intraprenadskolor, togs en fast psykologtjänst bort. I stället hyrdes psykolog vid behov.

– Som intraprenadskola fick de möjligheten att välja, och valde bort den fasta psykologtjänsten, säger Kerstin Wiklund, verksamhetschef på Elevhälsan i Luleå.

Den kommunala psykologföreningen kritiserade beslutet, som de menade drabbade inte bara verksamheten – utan också eleverna.

– Risken med hyrpsykologer är att det blir ett race till botten då billigast anbud oftast vinner upphandlingen. Man betalar mer för färre timmar och får mindre relevanta insatser. Det blir en kvalitetsurholkning, säger Joel Rutschman som även är ordförande i den kommunala psykologföreningen.

Skolan behöver anställda psykologer, menar Joel Rutschman. För konti-

nuiteten, för att bedöma vilka insatser som krävs och för att vara med om att utveckla verksamheten. Uppdragets begränsning är ett annat dilemma. Utrymmet att påverka som hyrpsykolog är alls inte lika stort.

”Det blir en kvalitetsurholkning”

– Som anställd kan man diskutera olika metoders effekt, men som hyrpsykolog finns oftast ett tydligt uppdrag som uppdragsgivaren beställt, som kanske inte alltid är det bästa.

I dag har Luleå kommun inga hyrpsykologer, enligt verksamhetschefen Kerstin Wiklund. Efter många års sökande har samtliga sex psykologtjänster, även den som togs bort 2012, tillsatts.

– Vi har haft så svårt att rekrytera. Förra året hade vi bara tre psykologer på sex tjänster. Då tog vi hjälp av hyrpsykologer. Men nu är vi full styrka med sex anställda psykologer, säger Kerstin Wiklund.

Många kommuner i Norrbotten har svårt att locka psykologer. Kalix kommun annonserade flera gånger, men inga sökande. Hyrpsykologer blev räddningen.

Joel Rutschman:

– Så är det verkligheten. Om inte hyrpsykologer fanns skulle glesbygden och större delen av Norrbotten helt sakna psykologer.

De flesta hyrpsykologer verksamma

i Norrbotten hyrs inte ut via bemanningsföretag, utan är egenföretagare. Men det är nog bara en tidsfråga, tror Joel Rutschman, som anser att det är en villkorsfråga.

– Det bästa vore om alla psykologer, oavsett anställningsform, tog större ansvar för verksamhetens utveckling. Då skulle arbetsmiljön bli bättre och psykologer mindre benägna att arbeta som stafetpsykologer. ●

ANNONS

Använd våra nya läkarutlåtanden!

- ☒ Assistansersättning
- ☒ Bilstöd
- ☒ Handikappersättning
- ☒ Sjukersättning
- ☒ Vårdbidrag

Du gör det tryggare och enklare för patienten.

www.fk.se/lakarutlatande

 Försäkringskassan

3 år är den ålder då barn når kulmen på sitt våldsbeteende, enligt årets vinnare av Stockholmspriset i kriminologi, professor Richard Tremblay.

59 nya heltidstjänster som skolpsykologer ska finansieras genom statliga bidrag. Behovet av skolpsykologer är stort, meddelade utbildningsminister Gustav Fridolin.

196 000

barn ingick i en studie som visade att gravida kvinnor som drabbas av influensa inte löper en förhöjd risk att få ett barn med autism (JAMA Pediatrics).

16 gånger högre är självmordsrisken bland unga vuxna som vårdats för självskador i yngre år (Karolinska institutet).

3 miljoner kronor får psykologiforskaren Marta Miklikowska för att undersöka orsaken till ungas fördomar mot invandrare (Örebro universitet).

59.7 miljoner amerikaner använde lugnande läkemedel förra året (APA).

2,8 dagar

Män sjukskrivs i genomsnitt 2,8 dagar längre än kvinnor i det första läkarintyget, visar en studie från Inspektionen för socialförsäkringen (ISF).

39%

av alla asylsökande hälsoundersöktes 2015, en minskning mot tidigare år (Socialstyrelsen).

Tricket mot återfall i depression

Patienter med återkommande depressioner skulle vinna mycket om mindfulness får ingå i de nya nationella riktlinjerna för vård vid depression och ångestsyndrom. Det säger psykologen Josefine Lilja, som i en ny doktorsavhandling visar att mindfulness-baserad kognitiv terapi (MBCT) kan sänka återfallsprocenten i depression från 68 procent till 16 procent.

TEXT: PETER ÖRN

I december presenterar Socialstyrelsen nya nationella riktlinjer för vård vid depression och ångestsyndrom. I arbetet med att uppdatera dessa har bland annat mindfulness som metod granskats. Josefine Lilja, som nyligen disputerade vid Göteborgs universitet med avhandlingen *Mindfulness-Based Cognitive Therapy in Primary Care*, tror att det skulle betyda mycket för patienter med återkommande depressioner om mindfulness finns med i riktlinjerna.

– Vid återkommande depressioner – fler än tre episoder – har MBCT visat sig effektivare än vanlig KBT. Det handlar ofta om en problematik som måste hanteras genom hela livet, om tankemönster som blir

nästan självgående och där det krävs väldigt lite för att återinsjukna. För dessa patienter handlar det inte främst om att förändra sina tankar utan lära sig att förhålla sig till tankarna, säger Josefine Lilja, och fortsätter: – Många patienter med depression har beskrivit att de främst erbjudits läkemedel. MBCT är ett effektivt alternativ till psykofarmaka vid återkommande depressioner, och i de engelska nationella riktlinjerna rekommenderas metoden sedan 2009.

Vid MBCT får deltagarna lära sig olika kognitiva och beteendeterapeutiska färdigheter som varvas med meditation och enkla yogaövningar, samt ett nytt

förhållningssätt till sina egna tankar och känslor för att inte dras med i dysfunktionella tanke- och känslomönster. Behandlingen ges i grupp på cirka 10-12 patienter, 2,5 timma per vecka under 8 veckor och med hemuppgifter.

I Josefine Liljas avhandling ingick dels en kvalitativ studie med 19 patienter och dels en kvantitativ studie med 45 patienter.

– Jag hoppas att min studie och de positiva resultat jag visat kan leda till mer forskningsmedel för att kunna göra en större RCT-studie. Sådana har gjorts i bland annat England och Belgien och har visat en sänkt återfallsfrekvens i depression, säger Josefine Lilja.

Då de nuvarande nationella riktlinjerna kom 2010 fanns KBT med som förstahandsval vid bland annat medelsvår egentlig depression och generaliserat ångestsyndrom, något som påverkade satsningarna på psykologer och KBT-utbildning inom primärvården.

Josefine Lilja tror att en liknande utveckling skulle kunna gälla för mindfulness som metod om den blev en del av de reviderade nationella riktlinjerna.

– Terapeutiska interventioner med mindfulness skulle förmodligen även få en större plats på psykologprogrammen. I dag finns det kurser i MBCT att gå och det finns även en manualbaserad bok på svenska för vårdgivare. ●

Internet-KBT hjälper barn med IBS

En ny svensk studie med internet-KBT för barn med irritable bowel syndrome (IBS) visar positiva resultat på såväl lång som kort sikt. Bland annat höjs barnens livskvalitet.

– Inom internetpsykiatrienheten i Stockholm erbjuds KBT till vuxna med IBS. Jag hoppas att vi ska kunna bygga upp något liknande för barn, säger psykolog Brjánn Ljótsson vid Karolinska institutet.

Behandlingsstudien, en RCT-studie, har genomförts av forskare vid Institutionen för klinisk neurovetenskap vid Karolinska institutet, med Brjánn Ljótsson som huvudansvarig forskare. Målgruppen var 101 ungdomar med IBS.

Resultaten visar att internet-KBT gav positiva resultat på ungdomarnas magsymtom, smärta, skolfrånvaro och oro för symtomen minskar, medan

Brjánn Ljótsson

livskvaliteten höjs. Resultaten var positiva på såväl kort som lång sikt.

Många ungdomar lider av IBS och det finns inget tydligt forskningsstöd för att vare sig medicin eller diet hjälper i den här åldersgruppen. KBT har visat lovande resultat men tillgången till psykologer är låg inom den medicinska vården. Genom internet-KBT kan fler erbjudas behandling och det är också lättare att säkerställa att behandlingen håller en hög kvalitet.

Projektet är ett samarbete

mellan Karolinska institutet och Barninternetprojektet vid Barn- och ungdomspsykiatriskt forskningscentrum i Stockholm.

Studien *Internet-Delivered Cognitive Behavior Therapy for Adolescents With Irritable Bowel Syndrome: A Randomized Controlled Trial* publicerades online den 14 november i *The American Journal of Gastroenterology*. ●

PETER ÖRN

ANNONS

Guidad psykologisk behandling via internet

Är du privatpraktiserande legitimerad psykolog eller psykoterapeut?
Vill du arbeta med psykologisk behandling via internet som ett alternativ?
Vill du arbeta med vetenskapligt utvärderade verktyg?
Vill du ha alla verktyg och support under ett tak?

www.agada.se
info@agada.se • 070 - 583 70 06

Från krig till ångest

Depression och ångest är tre gånger så vanligt bland nyanlända syrier som hos befolkningen i övrigt. Det visar en stor kartläggning som Röda Korsets högskola nu presenterar.

– Ett bristande socialt stöd i det nya landet är en viktig orsak, säger Fredrik Saboonchi, professor i hälsopsykologi.

TEXT: PETER ÖRN

I ett **samarbetsprojekt** mellan Svenska Röda Korset och Röda Korsets Högskola har en av de största populationsstudierna, även internationellt sett, om nyanlända och asylsökandes psykiska hälsa genomförts. I studien ingick 4 000 syrier som fått permanent uppehållstillstånd i Sverige åren 2011 till 2013 samt 414 asylsökande från Etiopien och Eritrea. Av syrierna svarade drygt 30 procent på det översatta och kulturpassade frågeformuläret, och resultatet visar en hög förekomst av såväl

depression och ångest (drygt 36 procent), PTSD (drygt 30 procent) som självskattat lågt välbefinnande (drygt 38 procent).

– En tredjedel av syrierna i vår studie har besvär som egentligen fördrar professionell behandling, säger Fredrik Saboonchi, en av forskarna bakom kartläggningen.

Bland de asylsökande från Eritrea och Somalia svarade drygt 47 procent. I den gruppen var andelen med psykisk ohälsa ännu större än bland syrierna: 53

procent depression/ångest, 46 procent PTSD och 58 procent självskattat lågt välbefinnande.

– Bland asylsökande från Eritrea och Somalia uppgav över 70 procent att de hade ett svagt socialt stöd. Vi vet att det sociala stödet är viktigt för psykisk hälsa och att känna ett högt välbefinnande. Många som upplever postmigratorisk stress framhåller framför allt svårigheten att förenas med sin familj, att inte får använda sina kompetenser och att inte kunna tala det svenska språket, som viktiga orsaker, säger Fredrik Saboonchi. ●

■ **Rapporten Nyanlända och asylsökande i Sverige – En studie av psykisk ohälsa, trauma och levnadsvillkor finns att läsa på www.redcross.se**

Sluta döma – börja fråga

TMO, traumamedveten omsorg, ska minska den psykiska ohälsan hos ensamkommande barn i Sverige.

Howard Bath, psykolog från Australien, föreläser om förhållningssättet på Rädda Barnens kurser.

– Man måste känna att man har någonstans att falla för att orka sätta ord på det svåra man varit med om, säger han.

TEXT: ANNA KÅGSTRÖM

Rädda Barnen har fått fyra miljoner kronor av regeringen för att sprida kunskap om TMO. Förhållningssättet lärs ut till bland annat psykologer som ska utbilda omsorgspersonal.

Psykologtidningen var på plats under ett utbildningstillfälle, arrangerat av Rädda Barnen.

– Förhållningssättet är en markering mot den ännu spridda auktoritära och bestraffande synen på barn

med "krångliga beteenden", förklarar Howard Bath.

Han utgår från neurovetenskap och modern traumaforskning för att peka ut de tre avgörande pelarna i omsorgsarbetet: trygghet, relation och coping/reglering.

Howard Bath

För Howard Bath är det viktigt att undvika den underliggande och

värderande frågan: "Vad är det för fel på dig?" TMO står istället för en mer öppen inställning: "Vad har du varit med om?"

Både Howard Bath och medföreläsaren Diana Boswell, psykolog från USA, har lång erfarenhet av att jobba med traumautsatta barn och unga som har bott på familjehem eller institution.

– Jag är såklart inte emot psykoterapi, men alla som har upplevt trauma behöver inte behandling, säger Howard Bath.

Diana Boswell inflikar:

– Även i Sverige kommer enbart en del av de ensamkommande barnen att få bestående men från trauman före eller under flykten. Det betyder å andra sidan att det är ett oerhört gynnsamt läge att lära mer om resiliens.

Det var fjolårets ökade tryck av ensamkommande barn som fick Rädda

3 röster om TMO-kursen

NATHALIE PERERA, Helsingborg, psykolog. Har ett särskilt uppdrag från Helsingborgs kommun att fortbilda och handleda skolpersonal som är i kontakt med nyanlända elever.

Vad kommer du, rent konkret, att göra?

– Jag kommer att anpassa fortbildningen utifrån den personal och den skola det gäller. Första gången kanske flera personalgrupper deltar: pedagoger, vaktmästare, skolledare, bespisingsspersonal. Till gång två och tre, med uppföljande diskussioner och workshop, tänker jag mig att det kan vara en fördel att dela in i grupper efter arbetslag – det är ju i den praktiska vardagen som teorierna ska tillämpas.

MARIANNE ALENIUS, Stockholm, psykolog vid Bup:s asyl-psykiatriska länsavdelning.

Vad var särskilt inspirerande?

– Bland annat de delar som handlade om hur vuxna ska förstå den unika individen, och vad som behövs för "positive growth" utifrån Maslows behovstrappa. Liksom forskningen kring hur trauma påverkar hjärnan, och hur antalet ACE (Adversed Childhood Experiences) korrelerar med en individs framtida beteendeproblem, sociala svårigheter och framtida psykiska (o)hälsa, inkluderat livshotande skador/tillstånd.

ANTON SJÖGREN, Umeå, psykolog vid Rova & Sjögren Psykologi AB, arbetar som skolpsykolog och med handledning vid boenden för ensamkommande barn.

På vilket sätt kan kunskaper i TMO vara en hjälp i skolans värld?

– Inte minst kan den öka förståelsen och acceptansen för det som ofta ses som problembeteenden – exempelvis en elev som, på grund av sömnstörningar, har problem med koncentrationen och därmed uppfattas som ointresserad. Eller att en pressad väntan på asyl kan leda till aggressivt beteende. Jag tänker att jag i min roll som skolpsykolog kan applicera TMO i kombination med andra synsätt, exempelvis lågaffektivt bemötande.

En tredjedel av syrierna har besvär som skulle fordra professionell behandling.

Barnen att ansöka om pengar från regeringens och starta avdelningen Traumamedveten omsorg. Pernilla Rempe Sjöstedt, psykolog, är gruppchef:

– Det finns numera bra terapiformer för barn eller unga som utsatts för trauma, men jag vet inget förhållningssätt som vänder sig till omsorgspersonalen eller andra andra i nätverket kring barnen. Dessutom tror jag att den neurovetenskapliga kunskapen kring trauma är ny för många i Sverige, säger hon.

År 2017 är målet att utbildningen av utbildare även ska nå omsorgspersonal för andra kategorier utsatta barn.

– Vi har fått extremt stor efterfrågan på utbildningar, säger Pernilla Rempe Sjöstedt. I dag tar vi enbart en tredjedel av det reella kurspriset, men nästa år

måste vi börja ta mer betalt för att kunna finansiera vår verksamhet.

Vad kan det finnas för nackdel med förhållningssättet?

– Att allt hänförs till traumarelaterade behov och att man inte gör individuella bedömningar. Men i praktiken ser jag inte den risken, det finns fortfarande en stor okunskap om trauma i Sverige. ●

FAKTA/TMO

■ De tre pelarna, som den australiske psykologen Howard Bath baserar sitt förhållningssätt, traumamedveten omsorg, på grundläggande mänskliga behov:

1. Trygghet

2. Behovet av positiva relationer med omsorgsfulla och engagerade, "viktiga" vuxna

3. Stöd att skapa goda copingstrategier som gör det lättare att hantera tankar, känslor och beteenden

Strid, svett &

Med iPads och utskott skulle Psykologförbundets kongress gå smidigare än någonsin. Men debatterna blev långa och hårda, och ledde i några fall till oväntade beslut. Förbundsstyrelsen måste bland annat verka för att 35-timmarsvecka på sikt ska införas för alla psykologer.

Psykologtidningen var på plats när kongressombuden skulle staka ut framtiden.

BILD: ULRICA ZWENGER

applåder

Studentsegern – 35 timmars arbetsvecka

De trodde inte att kongressen skulle köpa deras motioner. Men i talarstolen lyckades studenterna få över de fackliga räckvidderna på sin sida.

– Nu är vi på rätt väg, säger Emma Sjöberg.

TEXT: LENNART KRIISA

Psykologstudenterna var hoppfulla inför årets kongress, de hade skrivit flest motioner av alla. Viktigaste frågan handlade om att införa en studenthandläggare på Psykologförbundets kansli.

Emma Sjöberg från Umeå är en av studenterna som länge har varit frustrerad.

– Det finns inte tid för våra frågor på förbundet. Vi behöver till exempel statistik, hjälp att ta fram broschyrer och diskutera ekonomin, berättade hon utanför kongressalen på Djurö, ett par mil från Stockholm.

En efter en skrev studenterna upp sig på talarlistan.

– Jag tycker det är uppseendeväckande att vi inte har en person på förbundet som står för statistik och kan ge oss snabba svar, sa Elinor Wilson.

Linus Olsson Collentine hänvisade till andra Saco-förbund som har en studenthandläggare, likadant med Psy-

kologförbunden i Norge, Danmark och Finland.

Men förbundsstyrelsen stod fast vid att kongressen skulle avslå studenternas motion. Ulrika Sharifi, 2:e vice ordförande:

– Idén är bra men hela kansliets kompetens behövs. Vi ska inte låsa fast studenternas frågor vid en handläggare.

Birgit Hansson, tidigare ordförande för Psykologförbundet, gick då upp i talarstolen och röt till.

– Nu tycker jag förbundsstyrelsen är oförsämd och snål mot studenterna, dundrade hon.

Någon studenthandläggare på heltid blev det inte, men kongressen beslutade efter votering att uppdraget för en studerandehandläggare ska formaliseras.

Sex studentföreningar hade även motionerat om att Psykologförbundet ska

Linus Olsson Collentine, Emma Sjöberg och Elinor Wilson hade framgångar i talarstolen.

verka för att införa 35-timmars arbetsvecka. Den här gången behövde inte studenterna själva gå upp i talarstolen och argumentera.

Martin Arvidson påminde om hur stressrelaterade sjukskrivningar ökar.

– Vi kommer inte att utkräva något ansvar vid kommande kongress, det här handlar mer om att ta ut riktningen. Det är därför vi ska bifalla motionen, sa han.

Lars Karlsson tillade att 40-timmarsvecka är en kvinnofälla. Men Anna Sandell, avgående ledamot i förbundsstyrelsen, ville att motionen skulle avslås.

– Ingen tar över när psykologen har

ENKÄT

TEXT: KAJSA HEINEMANN FOTO: ULRICA ZWENGER

1) Viktigaste frågan?

2) Vad tar du med dig härifrån?

Martin Arvidsson, Kalmar:

1) Villkorsfrågorna inkluderat lön och arbetsmiljö och hur dessa hänger samman med professionsfrågorna.

2) Att Psykologförbundet ska verka för 35-timmars arbetsvecka för alla psykologer.

Eva Gunnarsson, Dalarna:

1) Min motion att göra en handbok för kliniska psykologer. Men jag fick inte igenom den. Jag är besviken, jag ska gå hem och snickra ihop en egen.

2) Nya kontakter, ny kunskap och inspiration.

gått hem, travarna med arbete kommer att vara lika höga, argumenterade hon.

Kerstin Johansson höll med. För henne är huvudmålet att skapa en så god arbetsmiljö att psykologerna klarar att jobba 40 timmar i veckan.

Petter Tunlind från Värmland fortsatte argumentera för att bifalla motionen.

– Det här är en viktig arbetsmiljöfråga. Att Psykologförbundet inte vågar ta ställning är fegt och passivt, sa han.

Kongressen beslutade ändå att förbundet på sikt ska verka för att införa 35-timmars arbetsvecka. När röstsiffrorna 44-21 syntes på skärmen gick ett förvånat sus genom salen. ●

"Stå upp för din nästa"

– Acceptera aldrig orättvisor. De går inte över.

Psykolog Hédi Frieds tal till auditoriet då hon utnämndes till hedersledamot efterlämnade många tankar om betydelsen av att våga säga ifrån.

TEXT: PETER ÖRN

Hédi Fried, psykolog och författare, skapade en närmast andäktig stämning i auditoriet då hon berättade om sina erfarenheter av ondska och intolerans. År 1945 befriades hon från koncentrationslägret Bergen-Belsen i Nazityskland och kom till Sverige.

– Vi befinner oss i samma kokong nu som 1933 då man inte visste vad som skulle hända: blir det en vacker fjäril eller en farlig spindel? Nu ser det återigen ut att bli en farlig spindel, säger Hédi Fried.

– När jag ser flyktingar i dag ser jag framför mig bilden då jag själv tvingades lämna mitt hem och bara fick ta med mig det jag orkade bära. Vi måste stå upp för vår nästa, vem ska annars stå upp för oss när vi tvingas fatta vandringskappen och fly från vårt hem?

Hédi Fried drar många paralleller mellan utvecklingen på 1930-talet och situationen i dag. Det finns ett stigande missnöje i samhället som bereder vä-

En stolt och glad Hédi Fried applåderade auditoriet.

FOTO: LENNART KRIISA

gen för karismatiska men farliga politiska ledare.

– När det kommer sådana ledare lyssnar många. Människor tror aldrig det värsta, vi kan acceptera orättvisor i tron på att de går över. Men acceptera aldrig orättvisor. De går inte över, det är min erfarenhet, säger Hédi Fried.

– Jag ser en tråkig utveckling även i Sverige. Vi måste våga se faran i ögonen och inte låta oss skrämmas, och fortsätta kämpa för demokratin. Det känns viktigt att få tillbaka det generösa Sverige vi hade då, 1945, när jag kom hit.

Psykologer har en särskild möjlighet att agera för att stävja orättvisor och intolerans, anser Hédi Fried.

– Psykologer och psykologin kan förklara hur människor fungerar, hur det ena kan leda till det andra. Vi är dessutom en yrkesgrupp som träffar många människor. ●

Rauli Sulanko, Psifos:

1) Att bevaka formuleringarna i policydokumentet, så att det inte bara gäller kliniska psykologer, som ofta lyfts fram på bekostnad av skolpsykologer. Inte alls kontroversiellt, men viktigt så att alla inkluderas.

2) Den glada kompromisslusten. Och att man tar demokratin på allvar.

Josefin Frövenholt, Region Skåne:

1) Att lyssna på alla diskussioner och förstå hur en kongress går till samt vilket gediget arbete som ligger bakom.

2) Hédi Fried. Att hon blev hedersledamot och den kontakten hon hade med oss i kongressen kändes alldeles överväldigande.

Striden om

För första gången i Psykologförbundets historia bröt en debatt ut om lönenivån för ordföranden.

Då valde Anders Wahlberg att lämna salen.

– Jag ville att debatten skulle bli friare, säger han.

TEXT: LENNART KRIISA

Hur mycket Psykologförbundets ordförande tjänar framgår av kongresshandlingarna. Men den nya transparensen ledde inte bara till hyllningar, utan också till en infekterad debatt. Flera kongressdeltagare argumenterade för att lönenivån var på tok för hög.

Sara Renström, nyvald ledamot i förbundsstyrelsen, tyckte att månadslönen skulle sänkas från 86 286 kronor till 75 000 kronor från år 2019.

– Men det är asjobbigt att stå här uppe och prata om vad som är rimligt att tjäna eftersom det handlar om verkliga personer och Anders Wahlberg har gjort ett jättebra jobb, tillade hon.

Kongressveteranen Lars Karlsson gillade hennes sätt att resonera.

– Jag uppskattar ungdomens fräschör, den är som gammal musik i mina öron, sa han och hoppades på bifall till en lönesänkning.

Alexander Engdahl ville gå ett steg längre och yrkade att ordförandens lön skulle sänkas till samma nivå som en riksdagsledamot, motsvarande 63 800 kronor i månaden.

– Jag tycker det är märkligt att det ska

vara en slags lönekarriär att bli ordförande, motiverade han.

Talarlistan fylldes snabbt på och tonläget skruvades upp. Flera tog parti för den nuvarande lönenivån. Att föreslå en sänkning stred mot Ann-Katrin Östlings "fackliga förhandlingshjärta".

– Vi ska våga ta höjd i lönefrågorna, det gäller även ordförandens lön, sa hon.

Ingela Palmer var förvånad över alla hugg mot ordförandens lön. Hon varnade för en återgång till 1970-talets lönedebatt.

– Då skulle psykologer inte tjäna mer än sina klienter, vill vi ha det så igen? undrade hon.

Birgit Hansson, som själv varit ordförande, ansåg att kongressen var ogenerös.

– Jag kände inte förrän efter jag klivit av ordförandeskapet hur mycket det kostade på att vara i tjänst dygnets alla timmar.

Bengt Persson gillade inte jämförelsen med riksdagsledamöternas löner. Han lutade sig fram mot mikrofonen och sa:

– Jämför i så fall med en partiledare

Alexander Engdahl

Birgit Hansson

eller minister. Det är den nivå vi pratar om.

Anna Sandell, avgående ledamot i förbundsstyrelsen, sågade jämförelsen med politikernas löner. Lönen ska ligga i nivå med andra fackliga förbundsordförande, ansåg hon.

– Vi har gjort den jämförelsen och vi ligger på medel, sa hon och fick med sig kongressen.

ORDFÖRANDE- OCH MEDELLÖNER INOM SACO-FÖRBUND:

■ **Psykologförbundet:** Ordförandelön 85 040 kr, medellön 37 600 kr (nov 2015)

■ **Sveriges Farmaceuter:** Ordförandelön 87 500 kr, medianlön apotekare vid 45 års ålder: 47 000 kr

■ **Skolledarna:** Ordförandelön 85 233 kr, medellön 44 774 kr

■ **Sveriges Veterinärförbund:** 76 000 kr, medellön 43 177 kr

■ **Läkarförbundet:** Ordförandelön 104 500 kr, medellön specialistläkare: 59 467 kr

■ **Naturvetarna:** Ordförandelön 65 000 kr, medellön jägmästare 43 690 kr

■ **Sveriges Ingenjörer:** Ordförandelön 53 800 kr, medellön 47 400 kr

FOTNOT: Ordförandelönerna motsvarar heltid. Psykologförbundets ordförande är anställd på 85 procent, Sveriges Farmaceuter på 20 procent, Sveriges Veterinärförbund 60 procent, Naturvetarna 50 procent, Sveriges Ingenjörer 60 procent

lönerna

Sara Renström

■ Förbundsstyrelsens nya förslag röstades igenom av kongressen. Arvodet ska framöver bygga på medellönen för psykologer. Till den lönen ska läggas 0,8 inkomstbasbelopp per månad (47 440 kr 2016), vilket gör att heltidslönen landar på 85 040 kronor per månad.

Omröstningen ledde till att ordföranden får behålla sin lön, men jämförelsen med andra grupper var inte över.

Nils-Eric Tedgård ville införa målet att psykologernas löner ska ligga i nivå med läkarna inom tio år. Dessutom yrkade han att lönefrågan för psykologer framöver ska bli den högst prioriterade.

Ingela Palmér, tyckte att det hade "gått troll i jämförelserna med läkarna". Istället borde psykologerna jämföra sig med andra Saco-grupper med längre akademiska utbildningar.

– Vi måste hitta rätt yrkesgrupp att jämföra oss med, inte fastna i

läkarlönerna, sa hon.

Anders Wahlberg, som återvänt till kongressalen efter debatten om hans egen lön, ville inte heller "stirra sig blind på läkarnas löner", däremot lovade han att undersöka övriga Saco-gruppers löner för att kunna göra jämförelser.

Nils-Eric Tedgård backade då från sin jämförelse med läkarna.

– Min poäng var att hitta jämförbara akademiska grupper och sätta ett mål på tio år. Vi behöver vind i seglen.

Från kongressen blev det ändå inget gehör. Både hans yrkanden röstades ner. ●

1) Viktigaste frågan?

2) Vad tar du med dig härifrån?

Leo Backman, psykologstuderande, Linköping:

1) Studentfrågorna. Viktigt också med transparensen. Och lönefrågan.

2) Jag har fått bättre överblick, och upptäckt en givande generationsväxling. Förbundet har gjort på samma sätt länge, men det finns en stor öppenhet att förnya sig. Det finns en "wild-and-crazy-attityd". Det är väldigt roligt.

Lars Karlsson, Stockholm:

1) Lönefrågan. Bra också med den transparenta diskussionen om förbundsordförandes arvodering. Det var helt nytt, det har alltid hänt i hemliga rum.

2) I stort en väldigt enig kongress, som kommer att fortsätta kämpa vidare för att stärka psykologkåren.

Alexander Engdahl, Uppsala:

1) En fråga som inte togs upp, den om kollektivavtalet. Det finns psykologer som arbetar på konsultföretag där det inte finns kollektivavtal. Lite märkligt att inte det togs upp.

2) Att arbetsmiljön inte har blivit bättre, snarare sämre, vilket innebär att förbundets arbete inte varit så lyckat. Men 35-timmars arbetsvecka är rätt väg att gå.

Sara Marklund, Uppsala:

1) Lönefrågan och hur vi ska arbeta för att öka medlemmarnas engagemang, från förbundsstyrelsen till lokalfackliga. Och införande av en handlingsplan hur strukturerade mötesplatser för lokala fackliga representanter ska skapas.

2) Att trimma utskotten, och paddorna. Men viktigaste intrycket är: positivt! Mer direktdemokrati.

"Då har vi ett beslut"

Fackliga psykologer – inga grå typer.

Selfie med hedersledamoten Hédi Fried, populär aktivitet efter hennes gripande tal.

Nils-Eric Tedgård var nöjd med att hans motioner skapade debatt.

Snabba klick och snabba resultat. Att rösta via Ipad blev en succé.

Matematikläraren Freddy Grip från Lärarnas Riksförbund svingade ordförandeklubben med bravur. Utan honom och övriga i presidiet hade kongressen pågått än i dag.

Den tysta applåden. För att spara tid och ljud uppmanades till tysta istället för ljudliga applåder.

Flera fackliga studenter är deras mål.

Två blir en

Kongressen valde ny ledning för Studeranderådet. Nye ordförande Linus Olsson Collentine och vice ordförande Sebastian Röhlcke vill få in Psykologförbundet i folks medvetande.

TEXT: KAJSA HEINEMANN

Kongressen röstade för Studeranderådets förslag att avskaffa delat ordförandeskap. Under två kongressperioder har SR haft på prov två ordföranden och ingen vice; de senaste nu avgående Siri Mogren och Angelica Hörberg. Men efter en omorganisation införs nu den gamla ordningen.

– Jag är superglad att ha studenternas och nu även kongressens förtroende. Som ordförande i Studeranderådet vill jag arbeta för att öka engagemang för fackliga frågor och en större anslutningsgrad. Och att få studerande att förstå vad förbundet faktiskt gör, säger nyvalde ordförande i SR Linus Olsson Collentine, som läser termin 7 på psykologprogrammet i Göteborg.

Hur ska det gå till?

– Jag vill arbeta för att psykologer ska finnas i folks medvetande. Att

Psykologförbundet ska synas mer, på lärosäten och i media. Det krävs för att vi ska få fler medlemmar, säger han.

Nyvalde vice ordförande Sebastian Röhlcke är inne på samma linje:

– Jag vill öka förbundets närvaro ute på lärosätena och att vi inom Studeranderådet ska bli bättre på att kommunicera vårt syfte. Då skulle fler engagera sig i fackliga frågor, vilket är mitt huvudsakliga mål den kommande mandatperioden. Jag vill visa att psykologstudenter är en enorm resurs som förbundet måste bli bättre på att involvera och ta hjälp av i sitt arbete för att stärka professionen.

Vad tar du med dig härifrån?

– Att det finns ett så stort engagemang och intresse i Psykologförbundet. Det är upplyftande, säger Linus Olsson Collentine. ●

Specialistutbildningen nära att köra fast

Förbundsledningen lyckades baxa igenom det nya reglementet för specialistutbildningen.

Ett yrkande om återremittering riskerade att fälla propositionen.

TEXT: PETER ÖRN

Propositionen om reglemente för specialistutbildningen blev först livligt debatterad i det utskott där frågan behandlades innan den togs upp i plenum, där talarlistan sedan snabbt fylldes på. Utskottet hade då ställt sig bakom förbundsstyrelsens proposition med vissa ändringar.

En redan genomförd förändring är att antalet specialiteter inom specialistutbildningen har ökat från tre till tio, något som mötte kritik.

– Ska specialistutbildningen kunna säljas in till kollegor och arbetsgivare på ett bra sätt vore det lämpligare att behålla de tre tidigare specialiteterna som redan är väl inarbetade. Dessutom är vissa av de nya åtta kliniska

specialiteterna klart överlappande och mindre tydliga, och det blir svårare att hålla en hög kvalitet med många snäva utbildningar, sa Carl Åborg från Uppsala. Han har länge haft förtroendeuppdrag i Specialistrådet och valdes vid kongressen till ny sammankallande för rådet efter Håkan Nyman.

Även Lars-Olof Nilsson, ombud från Östergötland, lyfte fram vad han uppfattade som en otydlighet.

– Det är mycket som känns ofärdigt och vingligt i propositionen. Ska utbildningen gå att sälja in till arbetsgivare måste det vara tydligare och jag föreslår därför att propositionen återremitteras, sa Lars-Olof Nilsson.

Kerstin Twedmark, avgående 1:e vice ordförande i Psykologförbundets förbundsstyrelse, förklarade att den nya uppdelningen tvärtom har bidragit till ett förtydligande.

– Att ha klinisk psykologi som en enda egen specialitet skapar otydlighet mot arbetsgivare och riskerar dessutom leda till att specialiteten upplevs som urvattnad. Tydlighet och att specialiteterna ska baseras på kompetenser har varit ledstjärnan i vårt arbete, sa Kerstin Twedmark.

Det utskott som behandlade propositionen ville ha ett tillägg i propositionens skrivning om att introduktionskursen även skulle kunna ges vid universitet, vilket var det enda av utskottets

ändringsförslag som förbundsstyrelsen inte stödde.

– Det är viktigt att Psykologförbundet behåller kontrollen över gemensamma moment. Universiteten tar inte hänsyn till professionens bästa på samma sätt som förbundet, sa Kerstin Twedmark.

Carl Åborg ansåg att kursen mycket väl kunde ges vid universitet bara förbundet behöll examinationsrätten, medan Kristina Taylor, ordförande i Etikrådet, tyckte att en sådan förändring kunde ske på sikt.

– Att ge universiteten rätt att ge introduktionskurser är en bra strävan, men det är nog för tidigt eftersom det fortfarande är lite otydligt vad vi vill göra med kursen, sa Kristina Taylor.

Kongressen beslutade att anta propositionen med utskottets förslag till ändringar, utom den om att även universitet ska kunna ge introduktionskurser. ●

Kristina Taylor

1) Viktigaste frågan? 2) Vad tar du med dig härifrån?

Bengt Persson, Kronoberg:

1) Att presidiet är så professionellt, bästa vi haft. Och paddorna. Jämfört med gamla systemet, med lappar, går röstningen på en bråkdel av tiden. Det är ett stort steg framåt.

2) Att det behövs mer förberedelse inför utskotten. Vissa frågor hanns inte med, och tog desto längre tid i plenum. Ordförandena skulle behövt vara mer förberedda, det hade underlättat.

Therese Allvar, Östergötland:

1) Villkorsfrågan och arbetsmiljön.

2) Jag kommer att minnas Hédi Fried och det hon ville förmedla till oss som kår men också som medmänniskor. Att vi ska vara modiga och vårda mänskliga rättigheter och öppenhet.

Martina Holmbom, Västernorrland; Oskar Lorentzi Wall, studerandedamot Umeå; Sara Renström, Stockholm; Magnus Rydén, Halland och Thomas Drost, Gävleborg. Nedre raden från vänster: Tove Gelin, Västra Götaland; Maria Nemark, Skåne; Elinor Schad, 2:e vice ordförande Skåne; Anders Wahlberg, Stockholm/Västernorrland ordförande; Ulrika Sharifi, Värmland, 1:e vice ordförande och Emma Henning, studerandedamot, Göteborg. På bilden saknas Björn Hedquist, Stockholm. Foto: U Zwenger

De ska leda förbundet framåt

Här är ledamöterna som ska föra kongressens beslut i hamn. Anders Wahlberg är säker på att de kommer att lyckas.

– Jag är väldigt nöjd med nya förbundsstyrelsen, spontant bland det bästa som hände under hela kongressen, säger han.

TEXT: LENNART KRIISA

Direkt efter kongressen berättade Anders Wahlberg om all positiv feedback han fått efter omvalet. Även hans fru ringde och gratulerade, trots att det nya förtroendet innebär att han kommer att tillbringa mer tid i lägenheten i Stockholmsförorten Hagsätra, nästan 80 mil från hemmet i Skellefteå.

– Vi är vana vid att spendera en del tid från varandra. Barnen är dessutom utflugna så det är inga problem.

Varför är du så nöjd med

nya förbundsstyrelsen?

– Den är kompetent på alla sätt. Vi kommer att göra ett bra jobb.

Mångfalden är det väl lite si och så med, alla i förbundsstyrelsen är ursprungssvenskar?

– Jo, jag har tänkt på det, även valberedningen har tänkt på det men ändå har vi inte lyckats. Förhoppningen är att vi ska lyckas med mångfalden nästa gång.

Du fick arbetsuppgifter som du kanske inte önska-

de dig, som att verka för 35-timmarsvecka?

– Jag har inte hunnit reflektera över den saken men jag har inte fått några arbetsuppgifter som strider mot min övertygelse. Det känns väldigt skönt.

Men du måste väl redovisa på vilket sätt förbundet har verkat för att införa 35-timmarsveckan?

– Vi kommer att redovisa löpande hur vi uppnår resultat för alla beslut som fattades under kongressen. Självklart måste vi se över hur psykologer ska få bra villkor och arbetsmiljö även om de arbetar mindre tid.

Förbundet måste också formalisera arbetsuppgifterna för den studentkontakterna. Hur ska det gå till?

– Det är en kanslifråga,

alltså förbundsdirektörens ansvar. Att anställa en studenthandläggare hade däremot stökat till det, vår flexibilitet hade begränsats.

Nivån på din lön blev hårt omdebatterad, hur kändes det?

– Det var en principfråga som inte handlade om mig personligen. Det var bra att frågan debatterades, även om jag inte hörde vad som sades. Jag lämnade ju salen för att ordet skulle vara fritt.

Du har bara sovit fyra timmar per natt under kongressen. Hur orkar du?

– Kongressen är som en idrottstävling, man får ett adrenalinpåslag och gör det som krävs. Men jag brukar ändå inte sova mer än sex timmar per natt. Just nu känner jag mig pigg, i kväll har jag tjuvttid. ●

På jakt i hjärnan

Biologi och psykologi i förening kan bidra till effektivare och mer individanpassad psykologisk behandling. Det tror psykologen och forskaren Kristoffer Månsson. Med hjärnabbildning har han bland annat visat att det går att förutspå effekten av KBT för social ångest med 92 procents säkerhet.

– Med ökad biologisk kunskap kanske vi även kan utveckla nya psykologiska terapier, säger han.

TEXT: PETER ÖRN FOTO: ULRICA ZWENGER

Det är drygt en månad kvar innan Kristoffer Månsson disputerar på en doktorsavhandling som – för att rymmas inom det psykologiska fältet – är ovanligt rik på bilder av hjärnaktivitet. Han har varit återkommande gäst vid Umeå centrum för funktionell hjärnabbildning (UFBI) under fem år och med hjärnscanning successivt stärkt det vetenskapliga stödet för en koppling mellan psykologisk behandling och hjärnans funktion och struktur. Parallellt har han fortsatt sitt patientarbete på Prima vuxenpsykiatrik öppenvårdsmottagning på Liljeholmen i Stockholm.

– Patientkontakten har varit viktig för min forskning. När jag i mitt kliniska arbete ser hur olika former av psykisk ohälsa tar sig uttryck, ofta svåra tillstånd och som inte kunnat behandlas, ser jag ett behov av både mer forskning och förbättrad evidensbaserad

praktik inom psykiatrin, säger Kristoffer Månsson.

Intresset för kopplingen mellan neurobiologi och psykologi har funnits med ända sedan psykologprogrammet i Umeå, berättar Kristoffer Månsson. Han blev klar med grundutbildningen 2011 och fick sin legitimation 2012. Därefter blev det en forskarskola på Karolinska institutet, där han dessutom nu själv arrangerar kurser i neurobiologi.

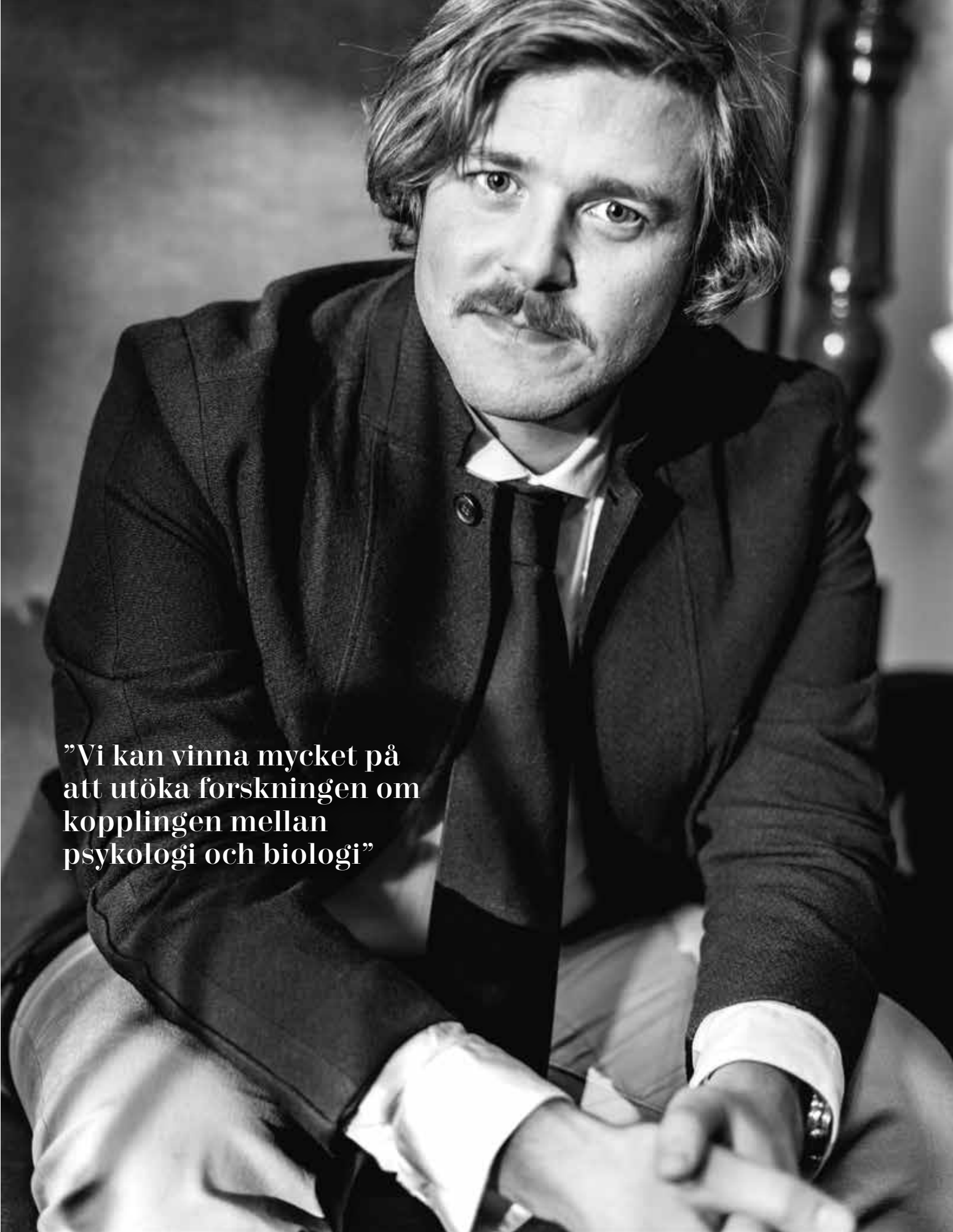
– Jag fascinerades tidigt av hur man kan hjälpa en människa med psykologisk behandling och ville på något sätt sy ihop det med mitt intresse för neurobiologi. Vi brukar tala om enheten kropp och själ, som att våra tankar och känslor också är en biologisk process. Men samtidigt gör vi ofta förenklade uppdelningar mellan psykologi och biologi.

– Vi skulle kunna vinna mycket på att utöka forskningen gällande koppling-

en mellan dessa områden. Kanske kan det också öka intresset för psykologer när vi i större utsträckning talar samma språk som andra inom medicinsk vetenskap. På sikt kan det dessutom leda till en mer optimal behandling vid psykisk ohälsa där läkemedel och psykologiska interventioner kombineras på ett bättre sätt än i dag, säger Kristoffer Månsson.

Han upplever att det finns ett betydande intresse inom psykologkåren för att ta till sig nya rön om sambanden mellan psykologiska interventioner och biologiska processer. Evidensbaserade psykologiska behandlingar, som i vissa fall även rekommenderas i nationella riktlinjer vid psykisk ohälsa, är i många fall otillräckliga och behovet av ny kunskap stort. En viktig utmaning inom forskningen är därför att ta fram nya terapier och även utveckla de befintliga behandlingarna, menar han.

– Man skulle kunna tänka sig att hjär-

**”Vi kan vinna mycket på
att utöka forskningen om
kopplingen mellan
psykologi och biologi”**

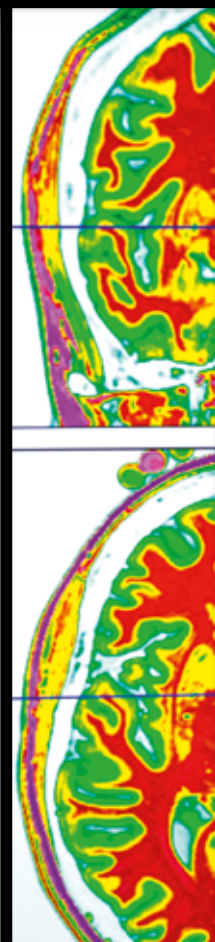
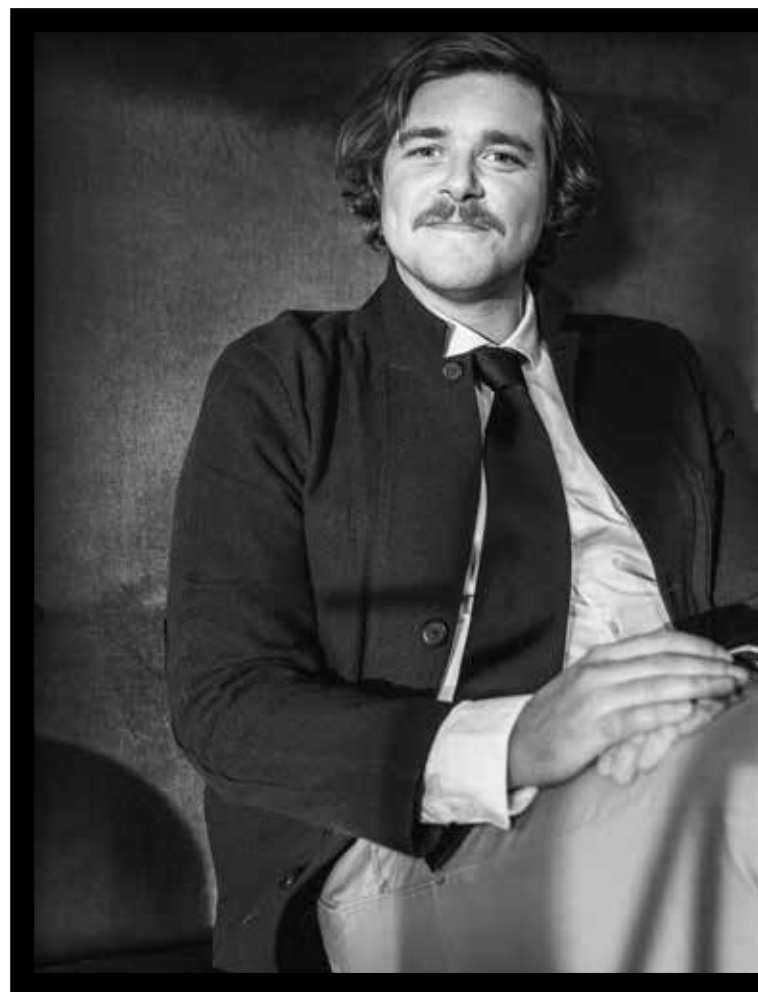
nan fungerar och förändras på olika sätt hos olika individer, och eventuellt är dagens definitioner av "diagnoser" otillräcklig information för att kunna ge en bra behandling. Ett möjligt spår är att individanpassa psykologisk behandling utifrån hjärnans sätt att hantera information, och på så vis optimera behandlingsresultat. Man kan också tänka sig att olika insatser kombineras vid rätt tidpunkt för att uppnå bäst effekt, säger Kristoffer Månsson.

En tänkbar praktisk nytta på lång sikt har Kristoffer Månsson lyckats visa med studier inom ramen för sin avhandling. Han doktorerar vid Linköpings universitet, men är i sin forskning även knuten till såväl Karolinska institutet som universiteten i Uppsala och Umeå. Dessutom samarbetar han med forskare vid King's College i London.

I en av delstudierna fick 26 patienter med social ångest genomgå funktionell magnetresonanstomografi, fMRI, innan de inledde en internetbaserad KBT som sträckte sig över nio veckor. Valet av internet-KBT grundar sig i att behandlingen är standardiserad, väl utprövad för den här patientgruppen och ofta ger en robust effekt. Majoriteten i studien var kvinnor och medelåldern 32 år.

Ett år efter behandlingens slut jämfördes behandlingsresultaten med fMRI-bilder tagna innan interventionen av hjärnaktivitet i främre cingulum, ACC, som är en del av hjärnans rädslonätverk. Resultatet visade att ett specifikt mönster av hjärnaktivitet i ACC kunde förutspå behandlingseffekten på individnivå med 92 procents säkerhet. I praktiken var det bara två personer där behandlingens utfall inte kunde förutspås.

– Främre cingulum verkar vara involverat vid både rädsla och för att reagera på konflikter och motstridig information. Området har kopplingar till amygdala och reagerar även när man presenteras för självriktad kritik, det vill säga kritik om att man är dålig på något sätt, säger Kristoffer Månsson.

– Sambandet mellan inläring och förändring i hjärnan har visats i flera studier och jag ser även på psykologisk behandling och KBT som en sådan inlärningsfaktor, säger Kristoffer Månsson

Han tror att hjärnabbildning kan bli ett viktigt hjälpmedel i framtiden vid behandling av psykisk ohälsa.

– Det handlar inte bara om att spara på vårdens resurser om vi kan förutspå lyckade behandlingar. För den enskilde patienten innebär det ett stort lidande att erbjudas behandlingar som sedan misslyckas. En del drar då slutsatsen

att de är "obehandlingsbara", och det dröjer då ännu längre innan de söker annan behandling. Den aspekten är särskilt viktig för gruppen med social ångest då den verkar mindre benägen att söka behandling jämfört med andra patientgrupper.

– Förutom att hjärnabbildning kan bli en möjlighet för att välja rätt patient till den mest effektiva psykologiska behandlingen så skulle kunskap om hjärnan kunna hjälpa oss forskare att utveckla bättre och mer individan-

”För den enskilde innebär det ett lidande att erbjudas behandlingar som misslyckas”

– Amygdalas uppgift är bland annat att upptäcka hot, men också att förbereda oss för att agera snabbt vid hotfulla situationer, och för patienten kan det vara viktigt att förstå att det kan finnas biologiska förklaringar till att man känner som man gör.

Vid ett års uppföljning efter KBT var amygdalas volym fortfarande mindre hos de som blev bra av behandlingen jämfört med de som inte blev bra, men aktiviteten i amygdala hade återgått till den nivå som registrerades innan behandlingen.

– En hypotes är därför att det är volymen i amygdala som spelar en viktigare roll, säger Kristoffer Månsson.

Ännu befinner sig forskningen om kopplingen mellan psykisk ohälsa och hjärnan i ett tidigt skede. Men Kristoffer Månsson tror att en ökad kunskap om hjärnans biologiska processer inom en inte allt för lång framtid kanske kan bidra till att förklara varför 30-40 procent av patienter med social ångest inte förbättras efter en evidensbaserad behandling. ●

■ Kristoffer Månsson disputerar den 15 december på sin avhandling *Restructuring the Socially Anxious Brain*.

passade behandlingar, säger Kristoffer Månsson.

Samtliga studier i Kristoffer Månssons avhandling har handlat om hur psykologisk behandling med internet-KBT påverkar hjärnans aktivitet och struktur hos patienter med social ångest. Han har med fMRI bland annat påvisat en överdriven amygdala-aktivitet hos patienter i jämförelse med friska kontrollgrupper. Efter lyckad behandling har han visat hur både volym och

aktivitet i amygdala minskar, och att minskningens omfattning korrelerar med patientens subjektiva upplevelse av symtomminskning.

– Jag tänker mig hjärnan som en muskel som förändras i relation till att man tränar och lär sig nya saker. Sambandet mellan inlärning och förändring i hjärnan har visats i flera studier och jag ser även på psykologisk behandling och KBT som en sådan inlärningsfaktor som påverkar hjärnan, säger Kristoffer Månsson.

Om yttre och inre kosmos

Homo psychicus som människa – och att bli en person är den sjätte boken om *Homo psychicus* av Alf Nilsson, professor emeritus i klinisk psykologi. I de tidigare fem böckerna har han beskrivit två utvecklingslinjer: affekt-föreställningslinjen om vägen från de medfödda affekterna till de uppväckande, evokerande, åskådningarna, samt det han benämner den operativa linjen, som är vägen från de medfödda reflexerna till den operativa kognitionen och den reflekterande abstraheringen. Först i hans femte bok kommer han in på hur dynamiken mellan de två utvecklingslinjerna skulle kunna te sig.

FOTO: ULRICA ZWENGER

HOMO PSYCHICUS SOM MÄNNISKA – OCH ATT BLI EN PERSON

Av Alf Nilsson
Brutus Östlings bokförlag
Symposion, 2016

I denna, den sjätte boken om det mänskliga psyket, kretsar innehållet kring hur vårt vetande om det yttre kosmos kan förstås i förhållande till vad vi vet om vårt inre kosmos: Hur kommer det sig att människans vetande nått ända ut mot gränserna för universum, vårt yttre kosmos, den så kallade kosmo-

logiska horisonten? Och hur kan det förhålla sig så när vi fortfarande är så famlande vad gäller vårt vetande om vårt inre psykiska kosmos?

Med utgångspunkt från det mänskliga psyket i tid och rum, från universums bildande och livets uppkomst, och evolutionen som så små-

ningom ledde till förmänniskor och senare den moderna människan, via kapitel om bland annat affekter, emotioner, abstrakt tänkande till visuell varseblivning och epigenes, leder Alf Nilsson läsaren till vad han rubricerar *Homo psychicus* från början – och början till slutet?

Den sjätte, och sista boken

i serien, är fristående och kan läsas oberoende av de första fem böckerna. Syftet med boken har enligt Alf Nilsson varit att göra den läsvänligare än de tidigare böckerna och han har därför avlastat texten på tekniska inslag som noter och hänvisningar till referenser. ●

PETER ÖRN

När stressen blir övermäktig

Varför drabbas just jag av utmattning? Och när är det dags att börja jobba igen – är det inte nödvändigt att bara

TILLBAKA TILL JOBBET HÅLLBAR ÅTERGÅNG EFTER STRESSRELATERAD OHÄLSA

Av Åsa Kruse
Natur & Kultur, 2016

vila? Det finns en rad frågor kring stressrelaterad ohälsa som behöver ett svar och det var därför psykologen och psykoterapeuten Åsa Kruse bestämde sig för att skriva *Tillbaka till jobbet – Hållbar återgång efter stressrelaterad ohälsa*. Hon tar upp såväl orsaker till ohälsan som

vilka faser den drabbade går igenom, hur den drabbade kan uppleva och hantera sina reaktioner, och planeringen av återgången till arbete och hur man stegvis kan ta sig an den. Mer okomplicerade fall, som att orsaken till stressen handlar om att arbetsuppgifter eller arbetsbelastning

Psykologin bakom maktspel och härskartekniker

– Hur kommer det sig att just han jobbar så mycket med det där projektet?

Bruno (Vendelas chef):

– Det där lät avundsjukt, så pratar vi inte här, du är väl inte sån (brett leende, dunk i ryggen).

Dialogen är hämtad från boken *Kära Vendela – Om härskartekniker, mikromakt och maktspel* av Heléne Thomsson, fil. dr i psykologi, med en bakgrund som forskare i organisationspsykologi och i dag verksam som organisationskonsult.

Exemplet är bara ett i en lång rad exempel på härskartekniker i dialogform som författaren återger i boken för att illustrera maktspel på arbetsplatsen. Längre fram i boken illustreras det genom brevväxling mellan Bruno och Vendela. Ett av Brunos brev inleds med:

Kära Vendela. Jag hör att du är frustrerad. Du säger att du mått dåligt på grund av mig, att mitt agerande tvingat dig till tystnad. Du säger att jag tvingat in dig i ett hörn.

Heléne Thomssons bok är

KÄRA VENDELA OM HÄRSKARTEKNIKER, MIKROMAKT OCH MAKTSPEL

Av Heléne Thomsson
Recito Förlag, 2016

uppbyggd kring främst en brevväxling mellan Bruno och Vendela, och teoretiska avsnitt om härskartekniker som vävts in mellan dessa brev.

Den vänder sig till den som vill förstå härskarteknikernas, mikromaktens och maktspelens uttryck,

Heléne Thomsson

utan att för den skull behöva gräva ner sig i tjocka teoretiska böcker. I *Kära Vendela* förklaras psykologin bakom maktspel och hur härskartekniker kan förstås som försök att påverka och styra, och den innehåller mängder av konkreta idéer att använda för att bemöta ett oönskat maktutövande och för att utveckla en respektfull arbetsplats. Men den är också en skildring av en nedbrytningsprocess.

Maktspel, framhåller Heléne Thomsson, behöver inte handla om en chef och en medarbetare, mellan en man och en kvinna, utan kan utövas inom ramarna för alla mänskliga relationer och ut-

”Kära Vendela. Jag hör att du är frustrerad”

tryckas genom helt vardagliga handlingar. Hennes intresse för makt bottnar i den del av den psykologiska och samhällsvetenskapliga forskningen och teoribilden som kallas socialkonstruktionism, med utgångspunkten att alla är aktiva subjekt i sina egna liv, även när det mesta tycks peka på maktlöshet.

Heléne Thomsson skriver i boken att hon själv egentligen inte är någon förespråkare av goda råd och självhjälpsböcker. Men hon har ändå valt att redogöra för en mängd råd och idéer som kan härledas till psykologin om hur grupper, organisationer och system fungerar. Syftet med boken är främst att initiera nya tankar och samtal om härskartekniker, mikromakt och maktspel, och ge uppslag till förebyggande arbete och hantering av pågående härskartekniker. ●

PETER ÖRN

måste ändras för att problemet ska lösas, ingår inte i hennes bok.

Det går inte att generellt säga att en viss typ av arbetsplatser är svårare än andra sett till risken för stressrelaterad ohälsa, menar Åsa Kruse som själv har arbetat med stressrelaterad ohälsa i ett 15-tal år. Människor är olika

och tar sig fram i olika miljöer med skilda egenskaper.

Det som passar för en person kan vara en ren stressfälla för en annan. Men det är alltid viktigt med en välplanerad återgång vid stressrelaterad problematik för att öka möjligheterna att komma tillbaka till arbetet. Det visar även forskning. Det handlar bland annat om att

skapa nya beteendemönster, både hos den enskilde individen och på arbetsplatsen, för att återgången ska bli hållbar i längden.

I boken tar Åsa Kruse upp exempel som hon varvar med konkreta strategier. Hon beskriver vad som kan vara svårt och beskriver framkomliga vägar för en stegvis återgång.

Tillbaka till jobbet är en bok som vänder sig till både den drabbade och till chefer och HR-personal som följer medarbetare genom en rehabilitering. Den kan även vara en hjälp för närstående och andra som vill förstå mer om stressrelaterad ohälsa och vägen tillbaka till ett arbete. ●

PETER ÖRN

LEDAREN

Anders Wahlberg, psykolog och förbundsordförande

Kongressen gav en ny push

Vad är det som kan få över hundra psykologer och psykologstuderande att träffas fredag eftermiddag till söndag eftermiddag på en konferensanläggning utanför Stockholm när man i stället kunde ha vilat eller umgåtts med familj och vänner?

Svaret på frågan är enkel. Det handlar om ett brinnande engagemang för psykologer och deras villkor, psykologin som vetenskap, psykologens profession och utvecklingen av Sveriges Psykologförbund. Ett forum för att ta vara på det engagemanget är Psykologförbundets kongress som gick av stapeln helgen 18-20 november.

Att samla så många ytterst kompetenta och diskussionslystna psykologer på ett och samma ställe skapar kreativitet och väldigt många kloka beslut fattades. Många av dessa beslut kan ni läsa om i detta nummer av *Psykologtidningen*.

I diskussionerna framkom väldigt tydligt att löner, villkor och arbetsmiljö fortfarande, naturligt nog i ett fackförbund, är väldigt viktiga frågor för många av våra medlemmar. Lönen är fortfarande alldeles för låg och arbetsmiljön blir inte bättre och bättre utan snarare tvärtom för många psykologer.

Det som både gläder och skrämmer är att de som har den bästa arbets-

miljön och som mår bäst på jobbet är egenföretagarna. Det gläder för att möjligheten att vara företagare finns och att psykologföretagande är viktigt för både kåren och samhället.

Det som skrämmer är risken att allt fler psykologer flyr från viktiga områden inom både kommun, landsting och stat till nackdel för kåren men främst för dem som har behov av psykolog.

Kongressen blev ytterligare en push för att intensifiera arbetet med både löner och arbetsmiljön, och medvetandegöra arbetsgivarna om risken för att

”Det som skrämmer är risken att allt fler psykologer flyr från viktiga områden”

en oerhört central kompetens riskerar att lämna sina arbeten för att bli egenföretagare. Enda sättet att komma åt detta är att skapa arbetsplatser där man tar vara på psykologens kompetens och har en bra arbetsmiljö och bra villkor för psykologerna.

Diskussionerna kring Psykologförbundets organisation har varit en följetong under väldigt många kongresser. Den diskuterades även denna gång men med ett något annat fokus.

Mycket fokus lades på att skapa mötesplatser, underlätta och ta tillvara kunskap och engagemang och att ge alla medlemmar möjlighet att få information, att påverka och känna delaktighet. På så vis så kan vi få ett ökat engagemang och fler medlemmar.

Psykologförbundet blir då ett förbund som än tydligare blir relevant och viktigt för fler psykologer och därmed i än högre utsträckning får betydelse och tar plats i samhällsdebatten och i påverkansarbetet gentemot beslutsfattare.

Det beslut som påverkade många på kongressen var att Hédi Fried utsågs till hedersledamot för sitt arbete mot rasism och olikförförakt. Hon beskrev stoltheten att få pris av psykologer och jag tror många på kongressen kände stolthet att vara kollega.

Ett beslut som också fattades på kongressen var att ge mig fortsatt förtroende, som förbundsordförande. Det får inte bara bli ett hedersuppdrag. Det är ett uppdrag där hårt arbete förväntas för att flytta fram psykologernas och psykologins positioner ytterligare. Att jag får möjligheten att göra det är tack vare det stöd jag får och det hårda arbete som medlemmar lägger ner. Inte minst de som med energi och engagemang deltog på kongressen. Tack.

ANDERS WAHLBERG

Lönekollen fortsätter

Löneenkäten som skickats till dig med e-post är öppen till sista december. Om du inte fått den kontakta linda.solberg@psykologforbundet.se

Ju fler som svarar desto bättre blir lönestatistiken och du får en god vägledning inför ditt lönesamtal eller din anställningsintervju. Samtidigt ger ditt svar oss en möjlighet att påverka arbetsgivare och beslutsfattare i både professionsfrågor och villkorsfrågor.

Enkäten går snabbt och är smidig att besvara i mobilen. Vi är intresserade av ditt svar även om du är föräldraledig eller sjukskriven och även om din lön inte reviderats i år. Egenföretagare på heltid kommer att få en egen företagarenkät i vår.

Resultatet från enkäten sammanställs i en folder som skickas ut med *Psykologtidningen* i mars, presenteras på hemsidan samt ska finnas tillgänglig på Saco Lönesök.

STORA PSYKOLOGPRISET

Nominerade till Stora Psykologpriset

Alla nominerade till Stora Psykologpriset finns på förbundets hemsida. Juryn kommer bland dessa att välja ut tre finalister som presenteras i början av 2017.

Albin Isaksson?

STUDENTMÄSSAN

Psykologförbundet deltog vid studentmässorna i Stockholm och i Malmö. I den gemensamma Saco-montern i Stockholm tog psykologstudenterna Tania Neuman och Albin Isaksson emot de nyfikna gymnasieeleverna. Totalt kom 21 280 personer till Sacomässan i Stockholm

På Psykologdagarna 2017 får du ta del av framstående föreläsare som bland annat James Nottingham, Arnoud Arntz, Ståle Einarsen, Hédi Fried, Magnus Sverke och Armita Golkar, och nätverka med kollegor från hela Sverige.

Dessutom kommer utdelningen av Stora Psykologpriset att ske här. **Anmälan är öppen. Gå in på www.psykologdagarna.se**

Psykologi dagarna 2017

Valda vid kongressen

FÖRBUNDSSTYRELSE

Ordförande: Anders Wahlberg, Stockholm/Västernorrland

1:a vice ordf: Ulrika Sharifi, Värmland

2:a vice ordf: Elinor Schad, Skåne

Ledamöter:

Thomas Drost, Gävleborg

Björn Hedquist, Stockholm

Martina Holmbom, Västernorrland

Magnus Rydén, Halland

Tove Gelin, Västra Götaland

Maria Nermark, Skåne

Sara Renström, Stockholm

Ordinarie studerandeledamöter i förbundsstyrelsen:

Oskar Lorentzi Wall, termin 7 Umeå

Emma Henning, termin 5 Göteborg

Suppleanter för studerandeledamöterna:

Emma Sjögren, termin 4 Umeå

Elinor Wilson, termin 7, Örebro

Karl Eriksson Dahl, termin 5, Umeå

ETIKRÅDET

Ordförande: Kristina Taylor

Vice ordf: Birgitta Johansson Niemelä

Ledamöter:

Anita Wäster (valdes vid förra kongressen för två mandatperioder det vill säga till 2020)

Bo Hejlskov Elvén (vald för två mandatperioder det vill säga t.o.m. kongressen 2023)

Patrik Lind

Åsa Prestby-Magnusson

SPECIALISTRÅDET

Sammanställande:

Carl Åberg (Arbets- och organisationspsykologi)

Ledamöter:

Sofia Strand (Klinisk psykologi/psykologisk behandling)

Tatja Hirvikoski, docent (Klinisk psykologi/neuropsykologi)

Malin Öhman (Pedagogisk psykologi)

VETENSKAPLIGA RÅDETS PRESIDIUM

Ordförande: Petri Partanen (Pedagogisk psykologi)

Vice ordf: Magnus Sverke (Arbets- och organisationspsykologi)

Malin Broberg (Klinisk psykologi)

Ordförande för Studeranderådet: Linus Olsson Collentine, Göteborgs universitet

Vice ordförande för Studeranderådet: Sebastian Röhlcke, Umeå universitet

FÖRTROENDEREVISOR OCH REVISORSUPPLEANT

Förtroenderevisor: Birgit Hansson

Revisorsuppleant: Marie Olausson

Alla filmer från kongressen finns på: www.psykologforbundet.se

För Nytt från förbundet svarar press- och informationsansvariga **Susanne Bertman**: susanne.bertman@psykologforbundet.se

FRÅGA JURISTEN

Har du en fråga till juristen?

Mejla: redaktionen@psykologtidningen.se

FOTO: JOHAN PAULIN

Får patienten spela in mig?

FRÅGA:

Vad är det som gäller om en patient vill spela in det samtal vi har? Kan jag vägra att tillåta det? En patient jag har vill till och med spela in med bild. Det känns väldigt olustigt med tanke på att det kan komma ut på Facebook och liknande. Och gäller inte sekretessen då?

SVAR:

Det förekommer att patienter och även anhöriga vill göra ljudinspelningar, fotografera eller till och med filma i samband med kontakter med hälso- och sjukvården. Dessa frågor kan ses ur flera olika perspektiv. Det kan till exempel vara fråga om sekretessen för andra som rör sig i lokalerna, som patienter och anhöriga. Det kan också vara både en arbetsmiljöfråga och en integritetsfråga för personalen som blir inspelad.

Som du är inne på kan även formen för inspelningen ha betydelse, likaså kommer man in på hur själva vården påverkas och orsakerna till varför patienten vill spela in kan variera.

JO har i några fall bedömt frågor som rör inspelning av möten mellan patienter och hälso- och sjukvårdspersonal vid vårdtillfällen. Där konstateras att sjukvårdens lokaler inte är allmän

plats där vem som helst kan röra sig fritt och att vården därför har rätt att ställa upp regler för dem som vistas där. Många landsting och regioner har fastställt regler, både när det gäller vad som är tillåtet att spela in och hur, samt hur personalen ska hantera patienters begäran att få göra inspelningar av vården. Du bör därför till en början kontrollera om och i så fall vad som gäller på din arbetsplats.

”Ofta finns godtagbara skäl för patienter att spela in ett möte med vårdpersonal”

JO uttalar att det ofta finns godtagbara skäl för patienter att spela in ett möte med vårdpersonal, som till exempel för att kunna lyssna igenom ett samtal själv senare eller att låta en anhörig ta del av det. JO anser därför att utgångspunkten bör vara att det ska vara tillåtet att göra ljudinspelningar av samtal som patienten själv deltar i.

Däremot kan det förbjudas om man kan misstänka att inspelningen kan komma att användas på ett ”provoka-

tivt eller förlöjligande” sätt. I individuella fall kan man alltså förbjuda ljudinspelningar. För att kunna göra en sådan bedömning behöver man prata med patienten om skälen för inspelningen.

Ett skäl kan också vara att patienten i något avseende misstror vården och vill använda inspelningen som ”bevismedel”. Då är det viktigt att klara ut vad som är orsaken till den bristande tilltron och hantera den. JO har kritiserat en läkare för att denne har förbjudit en ljudinspelning utan att ta reda på något om varför patienten ville göra inspelningen.

Även vilken typ av inspelning som görs har betydelse. När det gäller fotografering eller videoinspelning anser JO att det av integritetsskäl är möjligt att förbjuda det, oavsett orsak och syfte med inspelningen.

Sekretessreglerna blir inte aktuella att tillämpa om patienten själv spelar in samtalet. Däremot kan det tänkas att sekretess kan påverka i de fall ett samtal innehåller uppgifter om utomstående personer. Även det är förstås skäl för att neka inspelning.

NILS-ERIK SOLBERG
Förbundsjurist

KALENDARIUM 2017

JANUARI

18-20

FS-möte

MARS

30-31

Psykologdagarna

För mer
information se
psykolog
forbundet.se

FS-möten

18-20 januari

God jul & Gott nytt år

önskar vi på Sveriges Psykologförbund genom
en gåva till FN:s flyktingorgan UNHCR.

UNHCR ger skydd, mat, rent vatten och andra
viktiga förnödenheter till människor som flyr från
förföljelse och våld.

I nästa nr av Psykolog tidningen

- Maria Karnell släppte skådespelardrömmen och blev psykolog på Kulturhuset Stadsteatern
- Nya riktlinjer för behandling vid depression och ångest
- FORSKNING:
Bättre KBT-tekniker ska ge fler smärtpatienter hjälp

Nr 1 2017 utkommer 3 februari

Använd våra nya läkarutlåtanden!

- ✓ Assistansersättning
- ✓ Bilstöd
- ✓ Handikappersättning
- ✓ Sjukersättning
- ✓ Vårdbidrag

Du gör det tryggare och enklare för patienten.

www.fk.se/lakarutlatande

 Försäkringskassan

Här hittar du alla som arbetar inom Sveriges Psykologförbund

Serviceområden:

- **Förhandlingar/arbetsrätt**
08-567 06 400
- **Professionsjuridik**
08-567 06 400
- **Profession**
08-567 06 400
- **Information**
08-567 06 400
- **Organisation, administration**
Ansökan om medlemskap, 08-567 06 430
Medlemsregister, 08-567 06 430
Medlemsförsäkringar, 08-567 06 407
Organisation, stadgefrågor m m,
08-567 06 407
- **Psykologföretagarna**
08-567 06 460

Kansli

- **Postadress:** Box 3287, 103 65 Stockholm
- **Besöksadress:** Vasagatan 48
- **Telefon:** 08-567 06 400
Växeln öppen: 8.30–12 och 13–17 (fred – 16.30)
- **E-post:**
post@psykologforbundet.se
- **E-post till personal:**
fornamn.efternamn@psykologforbundet.se
- **Fax:** 08-567 06 499
- **Psykologförbundets hemsida:**
www.psykologforbundet.se
- **Plusgiro:** 373267-4
Bankgiro: 767-2066

Direktnummer till personalen:

- Susanne Bertman, 08-567 06 413,
mobil 0709-67 64 13,
press- och informationsansvarig.
- Martin Björklind, 08-567 06 411,
professionsansvarig.
- Carl Johan Brunnerbäck,
assistent, (ledig).
- Ulrika Edwinson, 08-567 06 402,
förbundsdirektör.
- Elin Eos, 08-567 06 403,
ombudsman.
- Joanna Hagströms, 08-567 06 415,
webbredaktör.
- Carl-Axel Holmberg,
förhandlingschef.
- Mahlin Lenerius, 08-567 06 407,
förbundssekreterare.
- Leif Pilevång, 08-567 06 410,
ombudsman.
- Eva Shaw, 08-567 06 454,
administratör.
- Linda Solberg, 08-567 06 408,
förhandlingssekreterare.
- Nils Erik Solberg, 08-567 06 412,
förbundsjurist.
- Emily Storm, 08-567 06 406,
ansvarig för Psykologiguiden.

Specialistkansli

- Ulrika Eskner Skoger, 08-567 06 402
utbildningsledare
- Maria Lindhe, 08-567 06 477,
central studierektor specialistutbildningen.
- Håkan Nyman, tf rektor specialistutbildningen
specialist@psykologforbundet.se
- Kristina Wallin, assistent (föräldraledig).

Förbundsstyrelsen

- **E-post till förbundsstyrelsen:**
fornamn.efternamn@psykolog.net
- Anders Wahlberg, ordförande,
anders.wahlberg@psykologforbundet.se,
08-567 06 401, 0709-67 64 01.
- Ulrika Sharifi, 1:e vice ordförande,
ulrika.sharifi@liv.se, 0730-98 22 20.
- Elinor Schäd, 2:e vice ordförande,
0709-65 04 00.
- Thomas Drost, thomas.drost@psykolog.net,
0737-02 47 70.
- Tove Gelin, 0736-37 76 69.
- Björn Hedquist, bjorn.hedquist@kbtinstitutet.se, 08-644 91 80.
- Martina Holmbom, martina.holmbom@gmail.com, 0660-897 49.
- Maria Nermark, 0768-93 01 11.
- Sara Renström, 0737-20 46 46.
- Magnus Rydén, magnus.ryden@arbetsformedlingen.se, 0703-95 55 69.
- Emma Henning, emmahenning@hotmail.com, studerandedamot.
- Oskar Lorentzi Wall, studerandedamot,
0763-06 33 56.

Förhandlingsansvariga

- www.psykologforbundet.se/facklig-information

Etikrådet

- Kristina Taylor, 0760-08 86 53, ordförande.
- Birgitta Johansson Niemelä, 018-611 42 84,
vice ordförande.
- Anita Wäster, 010-487 07 21.
- Bo Hejlskov Elvén, 0706-52 51 13.
- Patrik Lind
- Åsa Prestby-Magnusson

Specialistrådet

- Carl Åberg (sammankallande)
- Sofia Strand
- Tatja Hirvikoski
- Malin Öhman

Studeranderådet

- Linus Olsson Collettine, ordförande.
- Sebastian Röhlcke, vice ordförande.

Vetenskapliga rådet

- Petri Partanen, ordförande.
- Magnus Sverke, vice ordförande.
- Malin Broberg

IHPU – psykologiutbildarna AB

- Box 3287, 103 65 Stockholm
ihpu@psykologforbundet.se
VD: Ulrika Edwinson, 08-567 06 402.
- Henrik Johansson (tjänstledig),
08-567 06 409,
utbildningsledare.
- Berit Emilsson, 08-567 06 404,
administration IHPU.

Psykologföretagarna

- Box 3287, 103 65 Stockholm
psykologforetagarna@psykologforbundet.se, 08-567 06 460
Hemsida: www.psykologforetagarna.se

STP – stiftelsen för tillämpad psykologi

- Box 3287, 103 65 Stockholm
Eva Bergvall, 0707-61 20 26,
eva.bergvall@stadshuset.goteborg.se

